

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... .. kor. 40.—

Félévre ... .. > 20.—

Negyedévre ... .. > 10.—

Egyes szám ára 80 fillér.

A HÉT

TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST

VIII. Népzháza u. 22. sz.

Telefonszám: Kossuth 527.

Hirdetések
felvétele ügyfélnél.

— 2 ☉ Budapest, augusztus hó 18. ☉ —

Krónika.

Politika nélkül.

— aug. 16.

A háboru kiszakadt a magas politikából és ami például a háborus óriásvilágból maga a háboru, az már csak interpellációs napokon került a t. Ház elé. A háboru folyik és az országgyűlés, hogy úgy mondjuk, nem tulságosan zavartatta magát e világ és ami nekünk mégis csak a legfőbb, a magyar fajta egetvivő kérdéseivel. De más kérdésekkel sem, és a legőszintébb az a nagyméltóságú főrend volt, aki olyasmit mondott a választójogról, hogy: olyan amilyen, de legalább el van intézve. Lekerült a napirendről! Lekerült a napirendről és most a harmónia malasztja borul a magyar politika vízeire; most már letűnt, ami korlátot vert közénk: az ármány; szeressük egymást és csak azt nézzük, ami összefűz. Ő nagyméltósága nem is gondolt arra, hogy körülbelül évtizedek óta is csak nézték, ami összefűz és a választójog korlátja tulajdonképp azért dőlt le, mert nem is volt korlát. Mert ebben is egyek voltak, akik különben látzatra szembenálltak, vagy helyesebben szembenültek egymással és igazi bajvívásuk a választójog körül csak akkor kezdődött volna igazán és csak akkor kezdődik meg igazán, mire a választójog kis kérdés lesz, amint hogy nem egyszer irtunk e helyt arról a régi, régi, régi tapasztalatról, hogy a magyar parlament párt-harczainak az az eredendő büne, hogy nincs egy pártnyira való igazi különbség, igazi ellentét, igazi hadicél, hogy gulliveri harcokat vívnak a kis kérdésekben: a nagy kérdések árnyékában, vagy a nagy kérdések leplezésére, mert nagy kérdésekben mindannyian egy testvéri láncz tagjai.

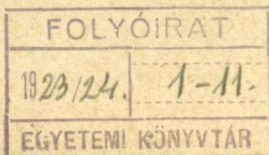
Ma már csönd van, az országgyűlés vakációzik s szerencsére politika sincs: ami a parlamentben a legutóbbi hónapokban történt, az a régi pártpolitika halála volt. A választójog elbuktában magával rántotta le a régi parlamenti pártkereteket, — nem maradt utána minnek örülni, mert mire megbukott az új parlament választójoga: fölbomlott a régi parlamentnek is minden történelmi eresztéke. Van egy kormány: többség nélkül és szemben a kisebbséggel, amelylyel érzületben mégis leginkább osztozik, — van egy többség: a többségi szavazás minden felelősségével, de a többségi parlamentarizmus minden gyakorlati hatalma

nélkül, — és van egy kisebbség, amely több kisebbség s amelyet az egész helyzettel együtt semmi sem jellemez úgy, mint a néppárt példája. Van a pártnak tizenkét tagja, — hat Andrássyékhoz huz, hat a Wekerlepártban van, van köztük aki pártonkívüli és van köztük aki 48-as alkotmánypárti: de mind együtt néppártiak és esténként együtt voltak a párt klubjában. A negyvennyolczas alkotmánypárt, — a negyvennyolcz: Apponyi Albert nélkül és az alkotmánypárt: Andrassy Gyula nélkül — a negyvennyolczas alkotmánypárt, amelyért Apponyi, Andrassy és Vázsonyi fölládozták a pártjukat s amelyből Zichyék, Serényiék kimajorizálták a választójogot, Apponyistul, Andrassyistul, Vázsonyistul. És a munkapárt! — az antiszemita Sztranyavszkyjainak légióival. Ahol azt is mondják: le a választójoggal, de ahol azt is mondják: vivát a választójog, le Tisza ellenségeivel. Ahol üldözik a hadiuzsora kis smuczigságait és ahol szentség a hadi-

MOLNÁR FERENCZ.

(Székely Atadár felvétele.)

uzsora valódi kutfefe : a nagykapitalizmus. Ahol lényegében már szintén nincs pártkérdés, ahogy pártkérdésről lényegében az egész magyar politikában nem lehetett beszélni. Lehetett volna, ha az ugynevezett demokratikus kormányzat nem suhant volna el nyomtalanul. E kormányzat nem lehetett az, aminek lennie kellett volna : először is és tulnyomórészt olyan messzi lebegő világtörténelmi okokból, amelyek teljesen függetlenek tőle. A vér vörös tengerében valamelyest minden politikus *moshatja kezét* — senki politikusnak nincs ma függetlensége, hiszen valamelyest minden országnak, a leghatalmasabb világbirodalmaknak is csak *autonómiájuk* van az eseményeknek e kérlelhetetlenül összefüggő rendszertelen világrendszerében; ha az, amit az egész világ s az idegen nép beavatkozásának mondanak, nem egy esetben a saját nép beavatkozását jelenti is, — különösen az entente országaiban. A dél-afrikai katona utolsó sóhaját az Északi-tenger partja nyeli el, — a hortobágyi magyar Kelet-Szibériában kinézerekkel viaskodik, — a párisi poilu istenverte albán sziklákon csatázik . . . Hát van ma kormánya a nagyvilágnak, amely, mint békeidőben, azt teszi és csak azt, amit akar és nem azt, amit épp lehet, amit épp muszáj, amit az aznap, vagy amint mondják, a kor követel? Ez volt az egyik, ami miatt az Esterházy-féle kormányrendszer nem tudott, hogy úgy mondjuk, prosperálni. A másik az, hogy ebben a kormányrendszerben nem igen volt rendszer, — hogy példának okáért, akik mostanság Tiszával szavaztak, azok lelkükben akkor is Tiszával tartottak, amikor Esterházy, Apponyi és Vázsonyi mögött ültek. Alkalmi szövetség volt és ez az alkalom valójában : a kormányrajutás volt, — mert ha például a választójog lett volna, nem hagyta volna ott az első szóra a kisebbség többsége. Alkalmi szövetség volt, már pedig egy alkalmi szövetség az első alkalommal fel is robban. Emellett tekintettel akartak lenni minden ambícióra, már pedig egy rendszerváltozást nem lehet ambíciók kielégítésére építeni, mert az az első megalázott ambíció föl is borithatja az egész rendszert. A régi ellenzék, a Tiszakormány ellenzéke, nemcsak azért volt lényegében kormányképtelen, mert nem volt egységes, hanem főleg azért, mert a világon semmi nem füzte össze, semmi, ami Tiszától komolyan elválaszthatta volna. Csak egy példát idézünk erre : azt a háromnegyed esztendő magyar történelmet, ami Tisza bukásától Tisza feltámadásáig lezajlott.

Aztán : a demokráciát kormányra hívták — ami egészen más, mintha az kormányra törte, kormányra verekedte, vagy akár csak kormányra kinlódta volna magát. Mint hogyha a politikai harcz rendes párbaj-kódexe szerint kormányra került volna. Kormányrajutása nem egy felülkerekedés volt a parlament konzervatív tulerejével szemben, hanem egy világtörténelmi hangulat hullámgűrűje, meg kellett tehát buknia, amint új világtörténelmi hangulat hullámai gyűrűztek. Azaz . . . talán mégsem kellett volna, vagy legalább is nem kellett volna így megbuknia, ha a közből

való időt fel tudta volna használni. De mintha többen kormánytagjai közül csak azt akarták volna megmutatni, hogy mennyire nincs rendszerváltozás; hogy ami azt a demokráciát illeti, nem eszik olyan forrón a levest; hogy az egész ügy nem olyan-halálosan komoly. Először is a személyi politika. Ambíciók kielégítéséről beszéltünk az előbb, — az ambíciók kielégítésében rendszer volt, még pedig az indokolatlan ambíciók kielégítése. Végre, épp egy rendszerváltozásnál s épp egy demokratikusnak nevezett rendszerváltozásnál fontos a személyi politika; az ígéhez próféta kell és az Esterházy-kormány csupa olyan prófétát küldött, részben olyat, aki nem hisz, részben olyat, akinek sejtelve sincs az evangéliumról. Hát *azokkal* a főispánokkal akartak levegőváltozást az országban, azokkal, akik nyomban ott voltak az ígértföld parcellázásánál, de a sivatagbeli harcokban sehol sem mutatkoztak?! Vázsonyi választójogi javaslata nagyszerű volt, de míg Vázsonyi a javaslaton dolgozott, a demokrata kormány többi tagja nem dolgozott, hogy úgy mondjuk, a javaslat országos hangulatán : nem tették hitben, meggyőződésben, érzületben az országot a demokrácia érdekeltjévé.

A választójog a demokrácia szimboluma volt akkoriban és a választójogi javaslat el is készült — akkorra azonban már késő volt : a szimbolum megvolt, de amit szimbolizált, az a konjunktura történelmi magaslatain már elbukott. Csak egy kicsit hittek volna az egész ügyben, csak egy kicsit kevésbé türelmetlenek lettek volna, akik a kormány mögött álltak, míg a kormány maga is állt s csak egy kicsit érezték volna az u. n. választójogos miniszterek, hogy a választójogban nem épp a választójog a döntő. De az u. n. választójogos miniszterek a javaslat körül akarták megvívni a döntő harczt és nem vették észre, hogy már túl voltak a döntő harczon. Nem vették észre, hogy az a bizonyos *választójogi demokrácia* : manapság már épp úgy nem lehet demokratikus önczél, ahogy például a századnyelv már nem lehet nemzeti önczél. Nem vették észre, hogy amit legfőbb hadműveleti területnek láttak, az legfeljebb felvonulási terület — hogy nem lehet mindenben a régi rendszer politikáját folytatni és csak épp a választójog kérdésében bátrabb, intuitívabb, messzirelátóbb reformpolitikát követni. Már pedig Tisza Istvánra mindent el lehet mondani, csak azt nem, hogy a Tisza István politikáját más jobban csinálhatná, mint Tisza István. Vissza is jött Tisza — s a furcsa szituációban a kolosszus Wekerle se csinálhat mást, mint amit csinál : hivatalnok-kormányzást, politikusokkal. A parlament be van temetve, a Jókai laeatoungi emberei ezek, egy exotikus mesevilág, ahol egy legördülő szikla elvágta az embereket a nagyvilágtól s azóta egy csodálatos forrásvíz segítségével egyre törpébbek és törpébbek lettek, hogy legalább az egérutakon kibujjanak. Most a fuzióra várnak, — valóban ez az egyetlen elképzelhető megoldás s ez, ami aztán mindent elront.

Polonius.

Két szonett.

I.

Nem láttam tengert, csupán álmaimba,
Sem hullámot, mely ég felé dagad,
Sem csillogón igéző tájakat
A délibábos láthatáron ingva.

Az ígéret földjére rátalálni,
Ahol Napisten örök fénye leng,
Szomjan felszűrőcsölni a végtelent,
Lankaszt a vágy titokban utraszállni.

Tükörből látja csak s homályon át
Szemem a zengő messzeség honát,
Ahova nem visz semmiféle holnap,

Csak egyszer... ha megtört pillám előtt
— Terítve rám az égi szemfedőt —
Álom s valóság halkán összefolynak.

II.

Örök lagunák, dogék városa,
Van-e, ki rólad dalt ne zengene?
Márványba vésett, megkövült zene,
Oh, jaj, téged sem láttalak soha.

Szemem behunyom... isteni alak,
Asszony és hófehér... mezitelen, —
Merő káprázat játszik itt velem,
Eltűnsz, hogy soha meg ne lássalak?!

A csók, mely lihegő ajkon tüzel,
Mégálmodott üdv tán ilyen lehet —
Oh várj reám, hozzád megyek, Velencez.

Hozzád megyek, nagy és szent esküvel
S megtöltöm illatoddal lelkemet,
Oh, drága mivű, eltörött szelencez.

Apor László.

Hárman Teréz körül.

Irta: TABÉRY GÉZA.

Emberi sorsunkkal most úgy karikáz az élet, mint abronccsal a gyermek. Lehet, hogy az élet abroncsának küllői is vannak, bár ez nem bizonyos, mert akkor az abroncs tartósabb volna. Ha mégis szó lehet küllőkről, azok forgás közben oly gyorsan csapódnak, hogy csak elmosottan látjuk körvonalait. A forgó küllők nagy tragédiája: úgy láthatók tisztán, ha a kerék megáll.

Piroscserepes kupfödelükkel (három vörösernyős vénkisasszonyok) álltak a borzas bodzafák fölött hárman: a Hartenegg-donzsonok. A kőloczkás utca kihalt szalagja nyilegyenesen terült el monstrem lábaiknál. És a bástyatornyok vakravájt lörésein még megvillantak a szelíd lakók: kurrogó galambok, miáltal a kerek, sötét ür elevenné vált, mint egy-egy leső szemfehér. A távolabbi utcák robaja szokálan volt a nyári

vasárnapestén. Esetlen német teherkocsik dübörögtek arra a házak alatt, hogy az ablaküvegek fönn az emeleten is úgy rángatóztak, mint ideges latin asszonyi vállak. De a távoleső Hartenegg-utczára minde mozgalmából nem jutott egyéb elmosott robajnál.

A sarkon befordult egy férfi; kiszáratva kinyílt egy kapu; ketten lettek: Teréz meg a férfi.

A tornyok löréseiből eltűntek a szemfehér galambok.

E vasárnapestétől számított nyolczadik napra káprázatos erdei-ünnepélyt terveztek a városiak. Kocsikorzó és konfetti-csata készült. A Fiatalerdő tisztásain pezsgős-sátrak vázain napok óta sok tuczat munkás dolgozott. Mégis az ünnepély fényét a szabadszinpad adta volna meg, melyen »Pán kertész nevet« című sokfelvonásos lokállátványosság várt bemutatóra.

Külön szinpadot építettek s a nézőtér ötezer néző számára egy óriási pázsit volt. A közönség füben heverészve élvezte volna a látványosságot. Rengeteg redős kárpittal választották el a nézőteret a kissé emeltebb szabadszinpadtól. Ez a rengeteg redős kárpit, kifeszítve két egymástól távoli fenyő sudarára, már két napja, akár egy karneol kámea haldokló kedvesed nyakán, tüzelt feléd a kármin alkonyatban.

A három Harteneggtől jó egy óra volt a páros séta, ki a sárguló erdőcske közepéig. A német teherkocsik baljós robajlása messze kísérte a kettőt: Terézt meg a férfit az esti promenádon.

Utjuk egyik könyöklőjénél, hol a rekettyés erdőszél meredéken tömörült a tarló fölé, huhogva szállt egy sárga villamos, át a földeken. Utána csönd állt be s néma, tág öbölben áruló hajósok sem lehettek volna náluk egyedülebb. Ma ez volt az utolsó kocsi. A párázó messzeségből nagy falak gyanánt álltak az oláh határhegyek. Jól esett a táj s nem törődtek vele, hogy magukra maradtak.

A lány kitérte kívánt karjait:

— Mit gondol? Megmozdulnak azok odaát?

— Meg.

— Vajjon mikor?

— Az bizonytalan.

— Vajjon bevárják a jövő vasárnapot?

— Talán. De nem lehet tudni azt se biztosan.

A lány sóhajtvá szoritotta keblére csattos imakönyvét. Este templomban járt az ájtatosságon; imádkozni akart, hogy azok »odaát« ne jöjjenek jövő vasárnapig. Mert jövő vasárnap nagyon akart tetszeni minden emberfiának, de különösképpen egyvalakinek ott, a szabadszinpadon. Az imakönyv födele elefántcsontot utánczott s rajta aranybetűkkel állt a cím: »Egi fehérség«.

A férfi így borongott:

— Csak azt kívánja, hogy jövő vasárnapig ne mozduljanak?

— Csak azt.

— Aztán jöhet a vizözön?

— Az ünnepest után jöhet a tüzözön is!

A határos állam beavatkozásának órája közel volt. De menekülni nem volt szabad senkinek. Aki elutazott, megbüntette az állam. S a városiak ünnepestre készültek, mikor odaát a román gránátok mögött az ágyucsó végén becsattant a zár. Ötezer nézőt számítottak az ünnepestre s a számítás nem volt optimista.

Hát ez a kis Teréz, aki imakönyvét melléhez préselve fohászokodott egyheti békességért, hogy az alatt elkészüljön gálans ruhácskája, éppen nem ütött el többi nőtársától. A többi is épp csakugy várta a betörést, mint az ünnepest. Az elsőt több félelemmel, több elkeseredéssel, az utóbbit nagyobb izgalommal, színe-

sebb reménnyel, de alapjában egyformán türelmetlenül mind a kettőt.

Szakadjanak a fülledt fellegek!

... Odaértek a félig kész szinpadhoz. Ott a férfi megfogta Teréz két kezét. Hallgatóztak. Nem volt a környéken senki embere. A férfi félrenyomta a sulyos kárpitot, karja gerendaként támasztotta az embernyi rést, melyen át Teréz a szinpadra futott. Csodálatos volt ez a szabad rivalda! Falak vagy szinfalak, de még csak tető sem ötlött itt a szembe! Az égerek jó nagy pázsitot hagytak üresen, ezt kipadlózták, hogy a mozgást könnyebbé, szebbé készítsék a szereplő hölgyeknek. Mintegy a sárguló lombok ökönyála — ereszkedett alá lombok sűrűjéből a kárpit. Mintha az erdő azontuli ritkása, sűrűje egy irgalmatlan titok értelmetlenségéből nőtt volna égnek. Aki nem tudta miértjét, megborzadt az irgalmatlanul lecsüngő drapéria láttán és akarva-akaratlanul: agya egy örült óriás akasztófáját sulykolta megdöbben képzeletébe.

Hogyne! Erdőközépen, fényesre sikált padlatra drága drapéria hullott! Ha keztyűs kéz ölelné asszonyt, meleg, meztelent!

— Pán kertész nevet! Tudja, hogy csodaszép leszek? — nevette Teréz. — Adunk e helynek magunk közt valami nevet?

— A kipadlózott udvar.

— A kőpadlózott udvar!

— Miért ferdited így? — kérdezte a férfi.

— Tudom én? Valahogy úgy jön, hogy elferdítesem, amit mondasz...

A kipadlózott udvar széleit dézsás leanderfák szegték. Két dézsa közét gyalulatlan deszka hidalta át. Erre leült a pár.

— Figyelj csak, kis Teréz. Holnap, a déli vonattal elmegyek. Mennie kell a te barátodnak. Tovább nincs halasztás, jótét, irgalom. Elláttalak pénzzel; gondod nem lesz tehát semmire. Cserébe sem kérek érte sokat. Hanem azt meg kell ígérned, hogy holnap délután te is pakolni fogsz. Holnapután pedig...

Teréz rémülten bámult barátjára. Mi lesz Pán kertészből, a készülő kosztümből, az álmodott diadalból?

A férfi szigorú volt.

— Ha valamikor még találkozunk, számolnod kell a kis testeddel, Teréz. És ha egyszer megmozdulnak azok odaát, akkor te elkéstél. Azok itt vannak; egy nap se telik belé. Azon az egy vonaton pedig, ami naponta befelé jár a biztosabb tájakra, neked nem lesz helyed.

— Pedig úgy szerettem volna! — szakította félbe Teréz először a férfit s a mondat felén — magát.

— Holnapután már mégy.

Teréz az imakönyvet szorongatta. Szent Antalt kérte csöndesen, hogy segítsen rajta. Majd letette »Egi fehérség«-ét a leander-dézsára s valami távoli zajt figyelt.

A rengeteg kárpitba enyhén belefeküdt az alkonyi szél, emelte, visszajettette; a kárpit lélekzetet vett, sóhajtott, megelevenedett. Teréz barátját kétségek gyötörték. Szót fogad-e Teréz? Ha ő holnap elmegy, hát ki ellenőrzi?

Ujjai közt egy szép sárga magyar aranyat forgatott s ez lecsendesítette. Ugy gondolkozott, hogy ha másmiért nem, hát csak a pénzért, amit kapott, szót fogad. Kapóra e bizó hangulatban, tekintete a szép arany élén megnyugvott a régi jeligen: »Bizodalman az ősi erényben«. A város felől szokatlan moraj ébredt ekkor. A férfi ujjai elengedték a tallért. Odaejtették az imakönyv mellé. Teréz is fölállt. Kifutottak a kár-

pit elébe. Onnan már hallották, hogy a városban az összes kürtök szólnak. Rohantak ki az erdőből. A férfi majd hogy nem zokogott; Teréz sápadtan tipegett a karján.

Utjuk könyökhajlatánál a nagy tarlón át ismét látták a határhegyeket. S a sötétben, távol, félkör-alaku villanások ismétlődtek hatszor egymásután.

Hat ágyu... egy üteg...

*

Mikor az első román patrul elérte a kipadlózott udvart, vezetőjük: egy szikár, szomoru katona azt mondta, meg kell állniok. A szikár, szomoru katona személyesen ment az erdő széléig, a többiek a függöny előtti száraz padlóra feküdtek. Amint feltárult előtte meleg délben a város, a piros cserepes tornyok és a békés égbolt, elhatározta, hogy éjjel egymaga bevonul oda, ahonnan a tornyok integetnek. Számolt a távolsággal, az akadályokkal s kisütötte, hogy hat órán belül föllelézik: fogoly.

Aggasztották ugyan emberei, mert félt, hogy elront valamit, kitudódik a terv, övéi csipik el. Kockázatni mégis csak kell ilyenkor egyet-mást s a szikár, szomoru ember visszatértekor ezt kérdezte övétől:

— Láttátok a tavat arra hátrafelé? Amerről mi jöttünk?

— Láttuk — mondták a többiek.

— Nos, az a tó, az tele van hallal. Olyan kövérek benne a potykák, hogy ha meglátjátok, tátva marad a sátok, szemetek. Nincs messze az este. Halászszatok annyit, hogy nekem is jusson vacsorára. Mindnyájan menjetek a tóhoz. Én majd maradok vigyázni valamennyi helyett.

Az emberek hümmögtek, hanem a ponty vonzott, hát felcizihelődtek.

A szél meglóbálta, kidagasztotta a husvörös kárpit közepét s a szikár, szomoru ember melle majdnem akkorára duzzadt, mint a kárpit pupja.

Noha benn volt az erdő közepén, lelkével a való erején incselkedett a három piros cserepes. Ugy ahogy déltájt látta, amint forrón és színesen dobantak elő a békekék égbolttól uralva a várost s hívogatva őt, az idegent.

És az idegen a leanderdézsa szélén fölfedezte az otthagyt sárga pénzt meg az imakönyvet. Az imakönyv nem érdekelte, de az arany, még ki tudja, mire nem lett volna jó? Óvatosan körüljárta a kipadlózott udvart megsimogatta az óriási függönnyt s kinyult a pénz után. E perczen utra- s életrekész volt a végső elszántságig. Mehetett volna, ám buta öntudatlansággal behunyta a szemét, hogy annál nagyobb gyönyörűséggel éleze ki a jövőt. Megrezzent. Fel akarta kapni az aranyat. Hallotta, hogy a függönnyt átfurta valami. Bizonytalanul kapott a pénz felé, annyira bizonytalanul, hogy helyette az imakönyvet markolta görcsös szédülettel.

Percz se telt belé s szétfolyt előtte a kárpit, az égbolt, meg a piros tornyok.

Van úgy néha, hogy arany után nyulunk és észre sem vesszük: valaki már imakönyvet adott a kezünkbe. A szikár, szomoru katonával ekképpen végzett a végzet, mialatt a három piros, ősi torony alján Teréz tiszta testét boldog birtokába vette egy izzadt izmu harmadik: egy német.

Toll és tőr.

— aug. 16.

A NÉMETEK BEISMERIK, hogy ez egyszer nem úgy sikerült, ahogy ők azt elképzelték. Számításukba valahol hiba csuszott, offenzív terveiket ködök és tankok keresztették, kimondják becsületesen: vereséget szenvedtünk. Így csak egy fölényes nép beszélhet, akit a balsiker el nem kedvetlenít, mert tudja, hogy ez az a vereség, amely szülőanyja a végleges győzelemnek. Mint az anteuszi birkózó, aki a föld szeretetéből erőt merít a további küzdelemhez. A vállá még nem érintette a földet és a szusza sem fogyott el, de a »diadalmos győző« mintha már ott henteregne a porondon. A francia-angol offenzíva elmarad, az ántánti szövetség egypár kilométeres lendülettel már halálra győzte magát. Várja újfent a friss amerikai kontingenst, az új milliós tömegeket és patent tankokat, hogy győzelméből kigázolhasson. Ezek a gascognei legények, a vad hadi farkasok, az örökké éhesek, akik sohasem laknak jól. Hadat viselni nem tudnak, de annál jobban — hadat üzeni. Evvel próbálják mérhetetlen étvágyukat kielégíteni. Már el is következett az új hadüzenet. A német Baedekert érte az á kítüntető szerencse, hogy háborus viszonyba került az ántánttal. Itt is győzni fognak bizonyára, kölcsönvett német taktikával, amint azt egyéb harcztereken is gyakorolták. Győznek majd: azaz meg sem birnak mozdulni, amíg a német alaposság ki nem huzza őket a hinárból.

MÁR AZ OSZTRÁK GYEREKEK is kikezdték bennünket. Hiába, a nagyok példája ragadós és ahogy Johann fűtyöl, úgy tánczol Hans a nótára. Nagy után jön a kicsi és kicsi dolog így jövődik fel nagy hazugsággá. Micsoda hangzavar, síp, dob, éles rikoltozás, sivitás: az osztrák cseméték koplalnak Magyarországon. Persze, persze, csöpögő tejfel, sárga aludtlej, egy szép karéj omlós kenyér és fehér csirkehús mellett, melyet a szeretet bőségével garníroznak. A magyar vendégszeretet Kanaánja éppoly kifogyhatatlan, mint az ő szeretetlenségük, melyet gyerekeikbe is igyekeznek átültetni. Jó reménységgel és luegeri intencziókkal. Az áldott magyar föld megdobja őket kenyérrrel és ők a gyűlölség követ hajigálják vissza. Így készül az osztrák politika. Sokszor kaptunk belőle izelítőt, de most legalább belelátunk a boszorkánykonyhába, ahol a bécsi ételt kotyvasztják, amit mi, egészséges gyomrunk daczára, sem tudunk megemészteni. Ők fölszívják és megemésztenek bennünket és jóllakottan köpködnék a finom lakoma végeztével. A mi egész hasznunk, az a természetrajzi tanulság, hogy megtudjuk: sok kicsi osztrák gyerekből hogy lóg ki egy nagy lóláb.

AZ IGAZSÁG UTBAN VAN, ezuttal Spanyolországba utazik. Malvy viszi a tarsolyában. A francia nemzet igazságát, a béke, megértés és szabad fejlődés igazságát. Mi marad Franciaországban? A dámor, pezsgő angol hazugsággal keverve. Malvy megy, Daudet ma ad: ez a francia igazság. Jaurès is elment, de mintha már visszatérőben volna. A szenátus is czihelődik, válaszutra tér. A szociálisták is mozognak, Longuet fűti a mozdonyt. A

vándorlás megindul, a nagy per kezdődik. A tárgyalás nem mindig nyílt színen folyik, a francia törvényszék előtt, hanem egy zárt és komor helyiségben: a lelkiismeret odujában. Ott szállnak magukba az urak. Clémenceau, a háborus fórum nagy ügyésze, itt védővé vedlik. Hiába, ahol a lelkiismeret vádol, ott nem lehet megtévesztő ügyvédi praktikához folyamodni. Ez az ítélőszék nem tűr mást, csak tiszta tényállást. Egyelőre utazik az igazság. Spanyolországba, Svájcba, az Ördögsgzigetre vagy Cayennebe, mit tudom én, hová? Utazik avval a másodosztályú jeggyel, amit Clémenceau ur váltott meg számára a panamahivatalban. De a retourjegy már első osztályra fog szólni. Azt a közvélemény fogja megváltani Malvy számára. A világ, az igazság és a béke közvéleménye.

A CSEHEK MÁR SOKAT SZEREPELTEK a vérözön előtti időkben is. Ezt a korszakot a »háborus béke« megjelölésével illethetnők, mert háborogtak és zajongtak és csatasorba állították tulzott politikai igényeiket, melyekkel az európai rendet akarták kivetni négy sarkából. Most, cseh-tót brigád alakjában, orosz földön, a »békés háború« országában nyugtalankodtak, amíg a szovjet gárdistái le nem hűtötték harci kedvüket. Ma már, azt hisz szük, végleg le lehet törülni e hősokeket a keleti mappáról és átadni őket a jól megérdemelt feledésnek. A bolsevikiek ezt akasztófának nevezik. A levitézlett cseh brigád sorsa nincsen egészen tragikum híján. Világot vet kissé a Massarykok politikájára és bepillantást enged a nagy, »világmegváltó« igazságokba. Mert mintha e rettentő világégés megindulásában is ludasok lettek volna, legalább is annyira, hogy fölvehették a versenyt az elcsépelésig sokat emlegetett német-angol kereskedelmi versengés frázisával. A szláv népek összetartása — ez volt a jelszó, amely lelkesítette a cseh szakadárokat, mikor kótyagos lázalmukban német földön és magyar tengeren keresztül nyújtottak baráti jobbot egymásnak: Egységes szláv birodalom és nyelvtérület a germán világuralommal szemben, ez volt a maszlag. Mert ők értették és szerették egymást, ahogy most érti és szereti egyik a másikat. Az orosz nép a hirhett kancuskát azért csavarta ki a czári kezekből, hogy »szeretett szláv testvére« hátán foszlószra omlaszsa, amint azt becsületesen meg is érdemelte, mikor a »szláv összetartás« jegyében akarta a kivivott békét, szabadságot és demokráciát kioperálni a gyógyulófélben lévő orosz birodalom testéből. Most örökre bucsut mondanak egymásnak az elvek, az ugynevezett politikai igazságok, amelyek hamisságban fogantatták, hogy egy pár Massaryk-féle »szabadsághóst« a trónra emeljenek, vagy az akasztófára.

Krónika II.

A finn királyság.

— aug. 16.

A szociálistának és republikánusnak született finn feszélyezve érezhette magát a finn országgyűlés azon határozatával szemben, amely a kormányt arra kötelezte, hogy a királyválasztáshoz szükséges előzetes intézkedéseket tegye és a királyválasztó országgyűlést már szeptember elejére összehívja.

A vereläi 1790-i béke óta a suomalaisetiek, ahogy ők magukat nevezik, küzdő, siránkozó nép volt, amely hiába kutatta, vizsgálta, magyarázta tragédiája igazolását. Az orosz iga nehezedett rájuk, a »császári finn

szenátus» s amint Abo helyett Helsingfors lett a főváros, meg is kezdődött az erőszakos oroszítás. *Plehve*, de főképen *Bobrikov*, a maguk durva, gigantikus arányokat öltő kinzoeszközeikkel, magatartásukkal, kártékony duvadként kerítették be az ifju-fennománok és az Yrjö *Koskinen*t követő ó-fennománok csoportját és hiába terítette le Schaumann szenátor fiának golyója Plehvet, a látszólag enyhe *Obolenszkij* herceget *Beckmann* és *Seytz* tábornokok követték. A frederikshammi békekötéstől a világháboru kitöréséig — ebben a korszakban összegeződik a finn nemzet minden szenvedése s erőrekapásuknak lehetetlenségét csak annak lehet tulajdonítani, hogy míg minden érett politikai gondolkodásnak hijával ismerték fel helyzetüket, addig másrészt nagyon is hevesen politizáltak és a pesszimiztikus igazolást keresték sorsukra. S ahogy erősödött az üres, zajos lárma semmiért, jelszavakért, irányokért, éppen úgy az orosz hatalma nőttön nőtt és ha meglehetősen feltűnéssel is, de eliminálta a finn történelmi és nemzeti törekvéseket. Csak a mechanikai okozatosság ösztöne élt bennük s mihelyt nem az emberiséget taposó malomba, a történelembe mentek örölni, rögtön érvényt tudtak szerezni akaratauknak. Az 1910-i választás eredménye már össze sem hasonlítható a múltéval, mintha valóban annyit tett volna a 87 szociálista képviselővel szemben álló 113 fennomán, svékomán és agrárius, mint a *datui saltus* elve a történelemben, a múlt és jelen között áthidalhatatlan örvény, amelybe behullottak a múlt szófecsérlői. Ám ne higyjük ezt. A nagy történelmi katalizmus, a világháboru, nem változtatta meg természetüket, legalább annyira nem, hogy minden induktív gondolkodásuk mellett spekulatív ösztöneik ne nyilatkozzanak meg és a történelem váltógazdasága, konjunkturája értelmében egyoldalulag is előtérbe ne lépjenek. Mert ki is mérlegelné ezt az egyoldalúságot azon a nagy mérlegen, amelyen világok sorsa dől el? A ma történelme nem humanisztikus elméletek kihajtása s *Du Bois-Reymond*nak a természettudományra felépített történelmi essayi a mi harcainkban valóban nem egyebek, mint méltóságosan hajlékony, emelkedetten csiszolt és a sokat olvasott *causeur* finomságával megírt irodalmi inyenczkedések. 1917 decemberében a helsingforsi tartománygyűlésen tárult elének a gyönyörű perspektívájú alkotmányos köztársaság, bekövetkezett az egyéni, tömeges, nemzeti és egy egész szomorú korszakon végigkísértő szent akarat beteljesedése és ha *Du Bois-Reymond* elmélete valóban nem lett volna radikális, most Rankén kellene mulatnunk, aki majdnem száz kötetet kitevő polgári történetet szorgalmaskodott össze, de azért pompás poroszosságában következetesen és mindig — majdnem alaposságra való feledékenységgel mulasztott el rámutatni arra, hogy a természettudományos ismeretek milyen hőfoka mellett erősödhetik meg a kis nemzetekben az abszolút monarchia eszméje. Mert az alkotmányos köztársaság királyválasztásra készül, talán befelé szilárduló emigrációul a *Trockij* társadalmi forradalmát hirdető vörös gárda ellen, talán csak kaczerkodásból a rendi országgyűlések

felé, amelyek már a XVIII. század küszöbén az états généraux sivár formáiban is csődöt mondtak.

A vörös gárdát a fehér gárda verte le, *Trockij* örökös nyugtalansága sem veszélyezteti a finn monarchikus államformát s így az 1771 és 1798. évi törvények szerint az országgyűlés királyt fog választani. 68 szavazat döntött a monarchista államforma mellett és hiába volt az utolsó évtizedek minden forradalma, lázadása, Szibériája, az orosz kormány vak erőszakoskodása — Finnország is királyság lesz.

De csak lesz! Addig még a világháborunak is véget kell érnie s addig valóban csak *Tocqueville* szavait szabad emlegetnünk, azét, akinél jobban senki sem ismerte a nagy forradalom igazi eredményeit. »Senki se legyen jobb helyzetben, mint én magam.« S nincs is jobb vagy rosszabb helyzete senkinek sem. A Balkánon három trón üres s a helsingforsi »labdaházban« királyt fognak választani. Valahogy olyan módon, mint mikor a legfelületesebb utazásaim közepette is észre kellettennem, Rómában, hogy a színházak kijárataihoz csődülő dologtalanok, ha borra valóhoz akarnak jutni, azt úgy szerzik meg, hogy »kapitány urnak« szólítják azt, akinek a kocsiját a bejáró elé akarják kiabálni. Csak tessék beszállni.

Az Ancre és Somme között három hatalmas ország készül átkarolni az eddig győzött, *Wilson* Angliába megy s további kitartásra akar buzdítani, a szovjetek kényszerorozásokat rendelnek el — de Finnország királyt választ! Most már érthető, hogy a kollektívizmus és az államszociálizmus tanai miért terjedtek oly nagy mértékben a tavak és mocsarak földjén s mi volt az oka annak, hogy a finn tavasztokat és karéleket a nagy forradalom individualizmusa úgy áthatotta. Előkészítőül — a királyválasztásra.

Trisztán.

Hegyek.

Ólomlajtorják, rozdsazin kölönczök,
Holt mélység fölött húzó vérhidak:
Hegyek. Vállamra álompálástot öltök.
Szivárogo-e a kékes virradat
A szüzi égbolt aranyló tavából?
Csak égő könnyek koszorúja lángol.

Sziklák kalitja, szirtből font karok.
A csucsélen az élet izma lázad.
Mégfog az ösvény. Menni akarok.
Vagyok a vágy. Nem kialvó alázat.
Még innom kell a nap tüzes tavából!
Csak ijedt szívem szomjas csókja lángol.

Zuzott öklöm a zengő vaskapun.
Hegyek. Könyörgöm. Most ereszszetek!
A lelkem él, bár rongyos a sarum.
Mért zárja el az utat kezetek?
Egy könnyet csak az ifjuság tavából!
Mint tagadás, a bércz keresztje lángol.

Vidor Marczel.

Kesergő szerelem.

(Regény.)

(6)

Irtá: SZENTELEKY KORNÉL.

Egész nap olvasott, néha irt, elvégezte szerkesztői dolgait, majd az ablakhoz lépett és keserűen nézte a napsugaras utcát, a tovasiető boldog, egészséges embereket. Végre ő is kiment a napra, noha nagyon erőtlennek érezte magát. Nemsokára a szerkesztőségbe is ellátogatott, bár köhögése nem mulott még el és este lázban érezte égni testét. Nem kímélte magát, mert félt, hogy kigyógyul bajából, melyet szeretett és dédelgetett, mint ahogy egyetlen gyermeket szokás szeretni és becézgetni, odahaza hagyta felöltőjét, szorgalmasan járogatott színházakba, akár csak ezelőtt.

Egy este az Operában vállára ütött Békássy:

— Meg se ismertelek, úgy megváltoztál. Mi bajod van?

— Beteg vagyok és rövidesen meg fogok halni — mondotta a szerkesztő oly hangon, mint meglegedett üzletember.

Békássy őszintén megijedt:

— Honnan tudod ezt? Orvos mondta?

Lengváry fonnyadt mosolylyal megrázta fejét.

— Akkor első dolog orvoshoz menni, mindjárt holnap.

A beteg férfiú vállat vont.

— Orvoshoz nem megyek, mert meggyógyulni nem akarok, hazugságra, vigasztalásra meg nincs szükségem. Így vagyok a legboldogabb.

Békássy keményen mondta:

— Holnap érted jövök és elmegyünk egy tanárhoz. Örültség, amit csinálsz.

Ezzel elhagyta barátját, elment helyére, a halkan köhécselő szerkesztő pedig szintén székéhez botorkált.

Tristan és Izoldát adták, a második felvonás következett, az éjszaka pihegése, a kürtészó, a vadászat elhaló moraja; lomb suttog a holdfényöntözte erdőben és a két szerelmes átöleli egymást. Ah, mily szép a muzsika, a szerelem, a finom hangszerek szaván és lelkén keresztül, a hegedűk, a kürtök, a fuvolák, a hárfák hangja összesimul, összeölelekezik, mint szerelmes folyondárok elhagyott lugasok oszlopain. Szerelmet sir, susog, sóhajt, lehel a fenséges muzsika, a padon hosszú csókba olvad a szerelmes pár, a hold tompa, zöld fénye ezüstös glóriával szegélyezi be őket. Vágyak, szenvedelmek, akarások lüktetnek fel a zenekarból, majd halk elbódulás, a boldogság, a beteljesülés csendes, lágy, szibbasztó mómora vibrál, bujdosik a hangok, a finom, hajlékony dallamok összeölelekező, egymásba fonódó sóhajtásaiban. Ó, szent szerelem, nyugalom és közöny elrablója, vágyak és dalok, könyvek és mosolyok fakasztója, talán illatos éjszakák kóborló szellője vagy, mely forróvá varázsolja a testet, ha végigcirógatod láthatatlan keziddel, ábrándok szövögetésére készteted rabszolgádat, az álom pillangóját elhessegeted szeméről és nyitott szemmel, forró homlokokkal, szomjazó ajakkal váratos vele a párját? Mily hatalmas, mily gyönyörű, mily titokzatos vagy te, óh szent szerelem, mily édes dolog a te szolgádnak lenni. A csók, a szívek együttlúktetése, az ajkak összesimulása, a testek forrósága, a lelkek hűvös mómora benne izzik, remeg a fenséges zenében, a nagy, szent szerelem olvad bele a fel-feltörő vágyakban, a hangok színes, izgatott reszketésében, az elfuló, bágyasztó pianókban. Ilyenkor elfelejted, hogy élsz, hogy küzdés,

gyűlölet, pénz is van a világon, elfelejted az életet és lehunyod szemedet, lelkedbe lopózik a hangok összeolvadó, bódító, beszédes árja, mintha csak ott fakadt volna, előnti a mindennap, a szürke élet sok apró, fájdó gondgöngyét, a kábulat lenge, könnyű ködébe süllyedsz, a lét érzése kisiklik alólad, tudatodat a muzsika zsongító bódulata uralja és ha mégis felnyitod szemed, már nem tudod, hogy színházban ülsz, hogy szinpadot látsz magad előtt, hogy villany szolgálja a holdfényt, hogy nem álomhercegnő és álomkirályfi borulnak össze, hogy nem lombsuttogás, patakcsörgés, éjszakai lüktetés zeng, bug, morajlik, hanem finom, ravasz, bonyolult hangszerek zenéje, hogy kulisszák-ból áll az erdő, vastag festékből a falevél, hogy tulajdonképpen hazugság minden...

Ah, de lassan véget ér a felvonás, megzavarják a szerelemes párt, Tristan párbajt viv, sebet kap, a függöny összezsapódik, vakító világosság gyul fel a nézőtéren, némely fiatal hölgy szemét dörzsölgeti: talán álmodtam eddig?

Békássy felkereste beteg barátját, karonfogta és mikor letelepedtek az étkező egyik pamlagára, a könnyed dalocskák szerzője faggatni kezdte a szerkesztőt oly szeretettel, amilyennel jezsuita atyák szokták a bünbe esett grófocskákat.

— Szeretted még?

— Igen.

— Megmontad neki?

Lengváry megrázta fejét.

— De azért tudja?

— Nem.

— A párbajról se tud semmit?

— Semmit — felelte tompán Lengváry és halkan köhögött.

— Nem értelek — szólt kedves bosszankodással Békássy és felhagyott a kérdegetéssel.

Csend. Lengváry zavartan nézegeti lakkcipőjének fényes orrát, majd a tova futó parkett egyszerű mozaikját szemléli türelmesen, érdeklődéssel. Barátja néhány ideges mozdulatot tesz, végre szinte haragosan beszélni kezd:

— Nem értelek; olyan lettél, mint egy gyámoltalan kisgyerek, egy szót sem szólsz, titokban gyötrődöl, beteg leszel, halálról beszélsz és oly bőrben vagy, hogy az ember szinte elhiszi bolond beszédedet. Miért nem mondd meg neki őszintén, hogy szereted?

A szerkesztő még mindig fényes cipőjét nézte s nagyon halkan mondta:

— Már késő...

Békássy nem hallotta ezt a két szót. Csöngettek, a szünetnek vége volt, a dalköltő elbucszott és másnapra ígérte eljövetelét, hogy együtt látogassanak el egy nevesebb orvostanárhoz.

Lengváry másnap délután meglepetve látta, mily komolyan tartja be szavát régi barátja. Eleinte bosszantotta a gondos figyelem, de mikor Békássy egy papírlapot húzott elő, melyen pontos adatok voltak a tüdőbajokkal foglalkozó orvostanárokról, ellágyult, meghatódott és nem ellenkezett.

A tanár, akihez ellátogattak, őszbehajló, friss, éles tekintetű, pirosas arcú ember volt. Gondosan végigkopogtatta és végighallgatta a beteg szerkesztőt, mialatt Békássy izgatottan leste az őszes férfiú arcváltozását. Az orvostanár arcza azonban hideg és nyájas maradt.

— Nincs komoly baj — mondotta nyugodtan a vizsgálat után — csupán kis hurut van a jobb tüdőcsucsban. Azt tanácsolom, hogy levegőváltásra menjen, mert Pest füstös, tisztátlan levegője még az egészséges tüdő-

nek se tesz jót. Azonkívül nyugodt, kényelmes életet folytasson; semmi izgalom, korai lefekvés, kevés mozgás, jó, de könnyű táplálkozás és sok tej. Remélhető, hogy ezek után nem rosszabbodik a baj.

— Nem gondolja professzor ur — vetette közbe Békássy — hogy délre menne betegünk?

A pirosarczu orvostanár szelíden mosolygott és baráti, kedélyeskedő hangon mondta:

— Mindenesetre jó lenne, de azért nem okvetlenül szükséges. Akármilyen vidék megteszi hatását, csak el innen Pestről.

Mikor elhagyták a tanár lakását, Békássy megkérdezte beteg barátját:

— És hová fogsz menni?

Lengváry megszokott, fénytelen hangján felelte:

— Nem tudnám itt hagyni, nem tudnék elválni tőle... sehova se fogok menni.

És valóban nem is gondolt utazásra; tengerre, pálmás, verőfényes vidékre; életmódján semmit se változtatott, későn feküdt, megerőltető sétákat tett, rosszul aludt, tejet nem ivott s nem kímélte magát az izgalmaktól. Megint többször ellátogatott a kis budai utczába, hosszasan, bánatosan vizsgálta a sárga függönyöket, de becsöngetni sohasem mert. Megint versírással töltötte idejét lefekvés előtt, a költemények már el sem férték egy csomóban az asztal fiókjában.

— Kesergő szerelem — sóhajtozott fojtott panaszzal, sápadó vágygylal, fáradt mosolygással.

Éjjel a kis szinpadon rendszeresen játszottak, de már nem oly borzalmas históriákat s a párnák közt fekvő néző köhécselésével többször zavarta az előadást. Néha reggelenként még levelet is várt, sőt olykor egy délutáni csöngetést hajlandó volt Margit asszony látogatásának hinni. Voltak estéi, borzongós éjjelei, mikor revolveréhez nyult, mikor érdeklődéssel nézte a fegyver szerkezetét, a golyók elhelyezkedését és titokban azt várta, remélte, hogy véletlenül elsül a pisztoly s a véletlen golyója kioltja majd életét.

Betegsége nem javult, nem rosszabbodott s Lengváry estefelé sokszor dideregve, felöltő nélkül ült a Dunaparton, csakhogy komolyabbá tegye baját, azonban minden eredmény nélkül. Ejjelenként megint egy imbolygó árnyék zavarta meg a szűk budai utca szerelmes macskáit, az éjszaka hűvös volt, néha csillagtalan és borongós is, szitáló eső gyöngyözött az álmos lámpák körül, de a szerkesztő beteg tüdeje semmitől sem lett rosszabbul.

Egy este levél várta odahaza. Nem Margit asszony irta, mégis izgatottan bontotta fel. Békássy Bálint volt a levél írója, aki a kormánypárt klubjában találkozott a z—i képviselővel. A képviselő pedig ügyes ujságíró keresett a Z. és Vidéke című helybeli ujságnak, mely napilappá akarna alakulni. A jó barát Lengváryra gondolt, akinek nyugodtság és levegőváltás szükséges, noha nem tudja, mily hatással van Z. levegője a tüdőbántalmakra, mégis úgy hiszi, hogy nagyon jól tenné beteg barátja, ha elfoglalná a jelzett állást, válaszát pedig legkésőbb két nap múlva várja.

Lengváry bágyadtan, fanyarul mosolygott s eldobta a levelet; a megható figyelem megköszönését, a tagadó választ csak másnap szándékozott megírni, »Az Egyetlenhez« czimmal két szonettet irt és az ágyban fekvő a kis szinpad foglalkoztatta, melyen — nem tudni mi okból — boldog viszontlátásokat, véletlen találkozásokat játszottak az éjjel, Margit asszony nagyon kedves volt hozzá és bevezette a sarkon ácsorgó szerkesztőt a sárgafüggönyös házba. A kis szalon, a különböző témájú képek, a fehér oszlopokon nyugvó

óra úgy üdvözölték, mint rég nem látott kedves ismerőst, Tallóyné örömtől könnyes szemmel szoritotta meg kezét és mondta:

— Csakhogy eljött már egyszer, oly régóta várjuk.

Lengváry nyugtalan örömmel nézte ezeket a jeleneteket s még az éjjel feltette magában, hogy másnap okvetlenül ellátogat Margit asszonyékhoz. Reggel valami különös jókedv és bátorság fogta el, valami érthetetlen, szinte gyerekes felbuzdulás, amely délután se lohadt le. Folyton azt a gondolatot ismételte, hogy meg kell történnie a találkozásnak, hogy miért? épp ma? — e kérdésen keresztülsiklott, mintha nem ért volna rá a feleletre. Annyira bizott bátorságában, hogy elmenetele előtt még a tükörbe is nézett, nehogy a festő kifogásolni valót találjon nyakkendőjében, vagy haja elfésülésében és zsebkendőjére indiai szénát, Margit asszony kedvelt parfümjét cseppentette.

Szive idegesen kalapált, mikor felment a lépcsőn és megpillantotta a vágyott kedvesházat, de azért nem tágitott elhatározásából, meg kell történnie... Már a ház előtt volt, kezét rátette a kapu kilincsére: hátha nyitva van? Ekkor azonban a kapu alól kemény léptek hallatszottak. A szerelmes férfiú úgy érezte, hogy most valami szörnyű fog történni, rohanni szeretett volna, de lábai szinte megmerevedtek s alig tudott pár lépést felfelé tenni. Mikor már az utca felső kanyarulatához volt közel, valahogy helyreállt nyugodt gondolkozása. Hallotta, mint nyilik a kapu, mint csapódik be, de nem mert visszafordulni, lassan lépegetett, mint beteg, nyugdíjas tisztviselő. Mikor végre megfordult, láthatta, hogy egy férfi volt a távozó.

Lengváry izgatottan sietett utána, de azért ügyelt arra, hogy a délczeg ur ne vegye észre, hogy követik és arczába szeretnének nézni. A kedves budai ház látogatója a Dunapart felé ment s ott megállt a villamosmegállónál. Lengváry is oda állt, szemügyre vette őt. Kalapja alól előcsillant a szőke haj, szemé üde és kék volt, arczán csinos pir és fölényes mosoly, mely azoknak a szerencsés embereknek tulajdona, kik könnyen és szépen élhetik életüket.

— Ő az — háborgott a szerelmes szerkesztő lelke és arczába szeretett volna csapni az elmeorvosnak. Eddig még nem találkozott vele s az utóbbi időben nem nagyon gondolt rá. Lassanként elfeledte Margit asszony szavait, amit a czukrászdában mondott, egészen elmosódott az ok (talán a nagy, gyötrődéses szerelem homályosította el), amely a kedves ház örök elhagyására készítette, kesergő szenvedelmek, kósza álmok, szomorkás szonettek, betegség, halál, életbucszás foglalkoztatták minduntalan, minden nap el szeretett volna menni Margit asszonyhoz, de azt sohasem kérdezte meg önmagától, hogy miért is hagyta abba sűrű látogatásait, sohasem jutott eszébe az, hogy ha egyszer ellátogatna, esetleg ott találna valakit.

Most hirtelen tisztán, világosan látott, felujult emlékezetében a czukrász dai beszélgetés, az örök válás utáni napok gyötrelmei, kinlódásai, a kis szinpadnak borzalmai, a gunyoros mosolyu orvos, amint a sápadt, imádott hölgy szívével labdázik... amelyeket mind elfedett, eltompított a hatalmas, mindent betöltő vágyódás, a mindenen uralkodó szerelem, az összetört remények nyöszörgése, kaczerködása a halállal, a lázas éjjelek, az utolsó sóhajnak várása, mely feléje szállt volna az üres legénylakásból. Most is eszébe jutott, hogy az orvos megfogja a festő fehér karját, esetleg a gyönyörű vállára is reáhelyezi ajkát s a békés, álmatag férfit elöntötte az indulat, bosszura, tettelességre gondolt, de mire hazaért, már egészen lecsillapodott.

— Ha lelőném, vagy szívébe mártanám kardomat, nagy szomorúságot okoznék öneki, akit nem szeretnék könnyezni, szenvedni látni.

Igy beszélgetett, fel s alá sétált, a zongorához ült, majd nyugtalanul kelt fel; megoldást, megnyugvást keresett, de sokkal megtörtebb, reménytelenebb és szomorubb volt, semhogy hűvös higgadtsággal gondolkozni tudott volna. Fáradtan dőlt egy karosszékebe és fátyolos, tompa hangon nyögdécselt, mint lázpiros testű, lüktető homlokú kis fiú, majd íróasztalához vándorolt, lerogyott az ölelőkarú székbe s levélpapírost keresett-elő. Szeme előtt kissé ködös volt, bensejében elfojtott, keserű zokogás viaskodott a büszkeséggel, mikor tétova, bizonytalan, remegő írással levelébe kezdett. Keze kissé nyugtalan lett, szívverése pedig kuszán kattogott, mint bomlott gépezet, mikor ezeket a szavakat papírra vetette: a Z. és Vidéke szerkesztői állását elvállalom...

VII. LEVEGŐVÁLTOZÁS.

A vonat elindult a Keleti füstös csarnokából és senki sem integetett az elutazó szerkesztő után, senki sem kísérte ki, senki sem bucsuzott el tőle, őmiatta senki sem veszi elő zsebkendőjét, hogy a füstbe, messze-ségbe fuló vonat után lengessen, pedig Lengváry végleg — talán örökre — elhagyja Pestet. Nincsen bucsuzás, könny, lengetett kendő, a válás mégis nehéz és sóhajtós. Zökken a vonat a váltók és keresztezések fölött, feltűnnek a Népliget elhagyott utai, a távolban a külső Üllői-ut magasabb házai, kaszárnyái bucsuzkodnak füstön, messzeségen át, majd Ferencváros következik s még villamosok szaladnak tova a vonat mentén, azután csak néhány gyárkémény jelzi a nagy város közelségét, de lassanként azok is elmaradoznak, nagy, lomha, fakó síkságon siet tova a vonat, unalmas vetések, egyhangu szántóföldek között, itt-ott madárijesztők, maszatos tanyák, csillogó mocsárfoltok tarkázzák a lusta, álmoslelkű vidék képét vagy legelésző csordák, felrebbenő varjak, sorompó előtt várakozó szekerek adnak némi jelt az alföld életéről. Lengváry utána néz a törpülő, eltűnedező gyárkéményeknek.

— Isten veled, Pest.

Fehérre meszelt, bogárhátas házak, melyekből lassan száll a füst, mint mesélgető öreg ur pipájából, hintázó nádasok, habos felhők a halovány kékségben, lomha szélmalomok, álló, lyukas vitorlával, kis, gondozottkertű őrházak, nyurga, idegesen ugráló telegráf-póznák vonulnak el a vonatban ülő, bánatos lelkű férfiú szemei előtt.

— Isten veled, Pest.

Ah, mennyi mindent hagyott Pesten a szerelmes szívű, szótlán szomorúságú férfiú! A kávéházi törzsasztalnál most feketénél ülnek a szerkesztőség tagjai, a vastagszívú színészek, a bohémságot mimelő emberek, némelyek élceket, hazug históriákat, politikai híreket mesélnek, mások csak közbeszólnak vagy hallgatnak és a terrasz mellett elhaladó hölgyek alakját, ruházatát, kilétét vizsgálgatják, délután a Hangliban molett, gyenge kékes bajuszszal ékes asszonyok flörtölnek monoklis, vékonypalcájú, üreszebb jogászgyerekekkel, a Dunaparton sok jelentős pillantást, meleg tekintetet cserélnek a szembejövők, toaletteket, lábakat, kalapokat, titkos szerelmi viszonyokat kritizálnak, szapulnak a székekben ülő, elhízott anyák, az illatos, érett asszonyok, a soványtestű, zergebokájú lányok pedig, mint vesszőfuttatásra ítélt bűnösök haladnak el a kémlelő tekintetek között. (Némely szegény, éhes ifjunak feldobban ilyenkor a szíve; a nők oly szé-

pek, üdék, rózsaszínűek, mint a barackfa virága, talán a lenge, sejtelmes bluzok, a könnyed mozdulatok, a frissen vásárolt, simulékony harisnyák, avagy a tavaszi vérmérsékletváltozás okozza-e azt, hogy ilyenkor nem látni csunya nőt a városban?) A tulsó partról áthalatszik a budai kioszk katonazenéje, ahol fehérhaju, kávézó nénikék, akik Tóth Kálmánról és tüneményes redut-bálokról beszélgetnek, nyugalmazott, pödört-bajuszu generálisok, cukorbajos miniszteri tanácsosok ülnek, unatkoznak az asztalok körül. Este az Operában minden bizonynyal Aidát játszzák, az állatkertben a szimfonikusok muzsikálnak, Wischendorf Henrik ur igazgatja, csillapítja a vonó-erdő mozgását, a sziklák-ról színes villanyfényvel megfestett víz csurog le, amint a tündérmesékben olvasható, a reflektorok fehér fényben hattyuk, gémekek meg flamingók sűtkéreznek és vig, hangoskaczaju társaság készül hazafelé éjjel után az omnibusz tetején az Andrássy-uton...

— Isten veled, Pest.

Alkonyatkor kigyulnak a Gellérthegy zöldszemű lámpásai, az öreg, nyomorék újságárosok sirámos dallammal éneklék a lapok neveit, villamosok csilingelnek, kirándulókat hoznak magukkal a Zugligetből, vagy a Svábhegyről; a Margitszigeten fehér tennisztársaság bucsuzodik a holnapi viszontlátásig (a szerelmesek szórakozottan előremennek), befüggönyözött autók gurulnak a hidon, vajjon kik ülhetnek benne? A propellererek úgy kusznak a vizen, mint fáradt, idős vízbogarak, a sokszínű lámpafény végigrezeg, végighullámszik a Duna hullámain és hűvös vízszag csapódik a parton sötét hullakkal sétálgató öngyilkosjelölt arcába. Valahol, egy budai házban, szerelmes pár buvik össze a málnavörös alkonyatban, a szobában tompa homály vet ágyat a sötét éjszakának, örök hűséget esküszik a férfi, mivel ilyenkor nem lehet mást cselekedni, az asszony hevesen átfonja a férfi nyakát és ezt a ványadt, öreg, örökké hatalmas szót sugja: szeretlek.

Lengváry elkomorodott, meg szerette volna állítani a gondolatok sötét, könnyes özönét, mely keserűvé teszi és előnti lelkét, s ezért körülnézett, hogy valami más gondolatforrást találjon. Vele szemben magas, fáradtarczu asszony ült, mellette hosszuhaju, szóke fiucska, mint amilyennek a középkor festői képzeltek a Jézuskákat. Nagyon jól esett, szinte megkönnyebbülést szerzett a bus, unott, kesernyés kedélyű férfiúnak a sápadt, ártatlan arczon, az aranyos, simafényű hajon pihentetni szemét és gondolatát. Őlébe szerette volna ültetni a bájos gyermeket, megczirogatni haját és becéző, gügyögő szavakat mondogatni neki. A fiucska eleinte ijedten nézegette a fanyar, szomorú embert, később azonban barátságosabb lett, nézése mindinkább kíváncsi, barátságot kötő volt s egyszerre halkán odaszólt anyjához:

— Én a bácsihoz megyek.

Lecszuzott az ülésről és felkapaszkodott a szerkesztő mellé. Lengváry ügyetlenül, sok szeretettel vonta magához, térdére ültette és gyereknyelven próbált beszélni, pedig sohasem volt még alkalma ily kis emberrel beszélgetni. A kis Jézus uj ismerősének kézelőgombjait nézegette, majd egészen Lengváryhoz simult, szelid, puha szőke fejét az ing plazstronjára helyezte s az árva, keserű férfiúnak oly jólesett mindez, annyi megnyugtató, vigasz volt a hozzábujt kis angyalban, a tisztá, zsenge lélekben, a végtelenül egyszerű, kedvesen kezdetleges beszélgetésben. A fáradtarczu asszony hangja is kellemes, szinte vigasztaló volt. Mindjárt a társalgás elején megtudták, hogy mindketten Z.-be készülnek, azután gyerekekről, családi boldogságról, majd Pest-ről esett szó és már sötétedett, midőn megérkeztek.

Lengváry elbucszott az aranyhaju fiucskától, esetlenül megcsókolta fehér homlokát és elköszönt nyulánk utitársnőjétől.

Kopott kis állomás, még kopottabb kocsit fogadta a szerkesztőt, aki Z. legrégibb s legelőkelőbb szállodájában, a Tigrisben szállt meg. Hosszu, földszintes elhízott épület volt a marczona állatról elkeresztelt szálloda és kapujáról szeliden, mosolyogva tekintett le a czégjelző állat. A pesti utasnak utcai szobát adtak magas ágygal, hórihorgas gyertyával az éjjeli szekrényen, az asztalon karcsunyaku üvegben viz állott, mely talán a szálloda fennállása óta érintetlenül maradt, mert Z.-ben nem igen kedvelték ezt az italnemet. A szekrény oly fájdalmasan nyikorgott, mintha körvadászatról visszatért földesur vizsláját felejtette volna benne, az ágyat csilimtakaró fődte és az aranyrámás tükörből ijesztő, zöld arcz nézett vissza az önmagára kíváncsiskodóra.

Lengváry átment az étterembe, hogy megvacso-
rázzon. Ragyás arczu cigányok hangoltak a terem sarkában, színészek vacsoráltak a szomszéd asztalnál, a falon ő felsége olajnyomatos képe, szemben egy nagy-
szakállu, vörösszemű ur ásványvizet ivogatott és hosszasan nézte az új, étvágytalan jövevényt, majd egyszerre csak odament asztalához.

— Isten hozott, öcsém, hát te színész vagy, vagy micsoda?

Lengváry bemutatkozott a nagyszakállnak és elmondta jövevétele célját, aki erre még egyszer melegen üdvözölte, sőt meg is ölelte a pesti szerkesztőt. Azután áthozatta ásványvizét, leült Lengváry mellé s először a városról, a jelenlegi állapotokról, majd a régi, jó világról kezdett beszélni, mikor a buta doktorok még nem tiltották el a borivástól, mikor nem tett még saccharint a feketéjébe, mikor hetekig tartott a dözsölés, a vad, bolondos, mámoros tivornya; szeszes fővel kocsira ültek és ellátogattak a szomszéd megye határába, cigányt ült az első kocsin s pandurok emelgették a bizonytalan járású nagyságos urakat, beállítottak az ákáczalás szállásokra, ahol jó bor, szép asszony és régi, azóta veszendőbe tünt vendégszeretet fogadta a társaságot.

— Szép idők — sóhajtott a szakállas ismeretlen és nagyot hörpintett a málnási vízből. — Tudod, öcsém, egy álló hétig tartott a főispáni installáció, bevették a Tigris összes tükreit, jeges pezsgőbe hűtöttük a kocsi-
bort, kettészakított százbankót ragasztottunk a cigány homlokára és muzsikaszóval, duhaj jókedvvel jártuk be az egész megyét, amelynek akkoriban én voltam a legnagyobb ivója.

Az utolsó szavakat szomoruan, de azért önérzé-
tesen mondta s Lengváry tisztelettel hallgatta a mulatók vénülő nagyságának előadását. Közben a cigányok játszani kezdtek s egy hosszú asztalnál kedélyeskedő, vaskoskaczaju társaság gyülekezett.

— A mai fiatalság már nem tud úgy mulatni — kesergett a lengő szakáll. — Mennyivel más világ volt régen, mikor fiatal voltam még, mikor szerelmes pilantásokat és leveleket kaptam az asszonyoktól, talán a szakállam, vagy talán öblös, borizú hangom okozta, hogy belém szerettek — nem törődtem én akkor avval, hogy mi okozza a szerelmet.

A hosszú asztalnál zajosan vig hangulatba evezett bele a társaság, pezsgőpalaczkók durrogtak, egy harcsabajszu, denevérfülű ur tüzes szavakkal, viharos asztalcsapkodással a kormányért lelkesedett (mintha valaki is ellene emelt volna szót), a nyerges orru primás pedig sanda tekintettel közelebb húzódott a mulatókhoz.

— Gyere, bemutatlak a fiuknak, mind tisztességes uri fiuk, ha mindjárt nem is tudnak úgy mulatni, mint régen — hívogatta a mulatók multu öreg ur a szenttelen pesti jövevényt.

— Köszönöm figyelmedet, de fáradt vagyok s korán szeretnék lefeküdni.

A lengő szakáll megvetéssel bucsuzott a korafekvőtől s letelepedett málnási vizével a pezsgőző társaság asztala mellé. Lengváry visszavonult szobájába, megforgatta az ajtó rozsdás zárját és lefeküdt. Az ágy-
nak olyan szaga volt, mint a lekaszált nádasnak, a dunna, mint hűsleges, szelidített vadállat pihent lábainál, a hórihorgas gyertya körül (csak Z.-ben lehetett ily hosszú gyertyákat látni, melyek rendszerint piros papirosrőzsákból nőttek oly magarra) szunyogok repdestek, dünyögtek. Lengváry elfujta a sárga lángot, Pestre gondolt, a nagyváros lüktető zsvájára, az Opera balettjére, Margit asszony fehér kezére és nagyon szomorunak találta helyzetét. Már fel akart kelni és Tóbiásnak, a zöldkötényes bérszolgának szólani, aki mindig a pörköltszagu folyosón bóbiskolt egy utazó ottelejtett bőröndjén, hogy keltse fel holnap a pesti gyorsvonathoz, de mikor a nehezen mozgó zárra gondolt, úgy határozott, hogy megvárja a holnapot, hiszen holnapután is indul a hajnali pesti gyors.

Várakozva bámult a sajátos szagu sötétségbe, de a függő szinpad sehogyan sem akart megjelenni. Talán az is Pesten maradt? Most már szilárd elhatározása volt a holnaputáni gyorsal visszatérni az elhagyott fővárosba, az álmodozó, gyötrődéses éjszakákhoz.

Az étteremből átlüktetett a cigányzene, pohár-
kocintás, kacaj, ajtócsapkodás, kurta kurjongatás és üvegcsörömpölés zürzavaros, kusza vegyülete; énekelni kezdtek, majd háborgó moraj tompította a hamis éneket s egy rekedt hang ordította a cigányt, aki sietve változtatta nótáit. Pezsgősüveg durrant, egy pohár odacsapódott a falhoz s csörömpölve, tompa jajjal pukkant széjjel és egy fakó, rekedtes hang, melyben Lengváry szakállas ismerősenek hangjára ismert, énekelni kezdett:

*Ezt a kerek erdőt járom én,
Ezt a barna kislányt várom én,
Ez a barna kislány: Viola*

Élénk csörömpölés zavarta meg itt a nótát, úgy látszik a málnási üveg a nagybögőbe tévedt, mert csupán a többi hangszer kísérte tovább a rekedt éneklőt:

Én vagyok a vigasztalója.

Lengváry nem bosszankodott a lármas, duhajkodó mulatózason, a lenge szakáll régi nótáján, a bögő elnémulásán. Némikép mulattatta, szórakoztatta a jókedvű, nyers, vidéki társaság muzsikás zsvájaja, mely elűzte a képzelet szinpadát, a szomorú, kedves jeleneteket, a nyűtt kesergést, a pesti éjszakák kesernyes emléket. Lehunyta szemét és Margit asszonyt próbálta maga elé idézni, de az átlüktető zaj, az ének, az ágy furcsa, vidéki szaga, az új környezet és az új jövő megzavarták a képzelet nyugodt működését. Fáradtan, szeretettel gondolt vissza Pesten eltöltött életére és a holnap furcsaságai kavargtak már öntudatában, úgy érezte magát, mint agyonhajsolt, viharos történeteket átélt ember, akit fáradtsága, kimerültsége eleinte nem enged elszenderülni. A kis szőke Jézus tiszta, nemes arcza, a szakállas, dagadt szemhéju öregur, Tóbiás, a himlőhelyes bérszolga, a csinos orvos, kinek arczába akart csapni, Markovics gróf, kire pisztolyát sütötte egy decemberi reggelen, a füstösarczu zenészbanda az étterem sarkában, Békássy, az aggódó jó barát és a vágyott,

kecses lábu, szíromkezű hölgy, kinek valamikor mimó-
zát vitt, kivel együtt utazott felejthetetlen éjszakán
egy konfis ölében — úgy libegtek, lebbentek körülötte,
mint sápadt, homályos árnyékok elhagyott kastély
tornácán. Mélyen, egészségesen, álom nélkül aludt,
ahogyan még sohasem.

(Folytatása következik.)

Orosz költők.

Játszom veled.

— Konstantin Balmont. —

A hajaddal szeretnék játszani,
Koszorut fenni belőle, sötétet,
És meztelenre tépni a ruhád
És úgy inni biborba' forró véred.

Szeretném, ha lázzal öntene el
A vágyam lánggal perzselő szele,
Eltűnnének még az istenek is
S ketten állnánk csak a tűz eleibe.

Nem bánom: holnap jöhet a halál,
De ma enyém az élet!
Ma igyuk ki a vágyak dus borát
S leborulok elébed!

L'ennui de vivre.

— Valerij Brűszow. —

Ó, bárcsak széjjeltörhetném az emlékek bilincseit
s lakásom lenne a végtelen mezők csöndje!
Ó, bár hajlíthatnám félre az elmúlt évek sarkát
s vonhatnám felhők fátylát a mély jövő elé!
Ó, bár vándorolhatnék az utak óceánján!
Ó, bár szórhatnám szerte virágok szelid szirmát,
s mint az első szerelem, úgy égetne a nyár!
Ó, bár meghalhatnék, összeroppanna csontom
és, ó, bár feltámadnék azután halkán újra!

De melléd bujva...

Vihar.

— Szeveranin. —

„Szolgám, fuvasd a kürtöket,
dobokat verjenek hatan,
ijjasok nyilazzák a holdat,
sóhajtozzanak a holtak,
szívek hulljanak halomra,
gyász boruljon vigalomra,
legyen mindennek az éke
hegyek kéke,
ősz pompája...
Nyolcz szolga a mellét verje
és a hegyen
énekeljen nép ezerje!

Három szolga járjon tánczot
s lenn a völgyben
nyeljenek el mindent lángok!
Nyolcz szolga kezében szalma,
tűz vérébe
gyuljon zsidók minden falva!
Három szolga tánczot járjon,
tűz esője
permetezzen minden házon!
Kés sikoltson zsidók bőrén
s asszonyokat
tereljetek elélem pőrén!
Csecsemőkre éles kardot!
Jajtól, könnytől
kéküljenek meg az arcok!
Sikoly jajongjon, zengjen a mámor:
zsidó könnyek közt
üvöltő vihar, tomboló zápor!“

... a templomba futottak mind riadtan,
mert Moszkva égett már az alkonyatban.

Juhász Árpád.

Krónika III.

Az ifju.

— aug. 16.

Az ifju valaha kentauroktól tanulta a dárдавétést és a tudományokat egyiptomi templomokban gubbasztott merevarczu papok mellett, vitorlák köteleit feszítette aczélos izmokkal, sasszémmelel nézett előre az Argonauták útján. A szelid és kopott Socrates mellett haladt a halaskofák között, Tusculum virányain hallgatta Cicero elmékedéseit, alázatos fejjel lépkedett az apostolok nyomdokán. Szerzetesek nevelték az erényre és álszemérmességre, hetérák nevelték a szerelemre, hedonista pápák tanították meg a szépség felismerésére, Galilei az igazságra, Faust doktor az elmélyedésre. Rousseau nevelte a tisztaságra, Robespierre a kegyetlenségre, Napoleontól tanulta meg, hogy czézároknak legyennek, az ifju Werthertől leste el, hogyan kell szenvedni és sóhajtani. Csipkemansettás frakkban bókolt, az öröm villódzó körmenetében száguldott Európán keresztül, Byron mellett halt meg a görög ég alatt, hérosz volt, Garibaldi hőse, Páris dekadense, Genf szeméttje, finom, szőke degenerált, keserű, daczos proletár. Az ifju élete szép volt szenvedésében, boldogságában, halálában volt valami teljesség és gyönyörű lendület. Czélok voltak előtte, perspektivák és lehetetlenségek. Szines zengő diadalmenetben haladt át a történelmen, ahol mindenütt az erőt, a forróságot, az elszánt szilajságot jelentette. A huszadik században azonban megáll az ifju, mert reménytelen sivárságok veszik körül, pióczák tapadnak rá és czéltalanságok kergetik küzdelemre. Ma semmi sincs, ami lelkesítse, a maga fegyvereit kicsavarják a kezéből és idegen fegyvereket adnak helyette.

Az ifju ma gép, aki dolgozik, engedelmeskedik, parancsol és meghal. Ha nem hal meg, keserűen és megkérgesedve jön haza, még gondolni sem mer azokra az esztendőkre, melyeket elraboltak tőle. Ha pedig nem vehet részt a többiek megalázó küzdelmében, akkor otthon ül és gondolkodik. Egy új ifju született meg ebben a háboruban, az új ifju, akinek csak koponyája van, de teste nincs, aki otthon ül és éli a maga életét.

Ezerkilencszáztizennyolcban éli ezt az életet és ezért bizonyos dolgokban többet lát, mint Tolsztoj, Hegel, Rousseau, Kant és Aquinói Tamás, néha többet is szenved náluk. Egy nagy pesti házban tölti napjait, ahol sipító gyereksírás árad ki a folyosókra és éjszaka csecsemők nyöszörgése hallatszik. Tompa délelőttökön felbukkan alakja a lépcsőházban és még szája szélén gyöngye mosoly görbül, addig aranykeretes szemüvege mögül homályosan és kissé tépelődve néz a világba. Különös arcza van: ajka, álla, orra és a szájugokhoz húzódó mély barázda keserű, cinikus, szkeptikus, valósággal voltairei, de a szigorú szögletben találkozó szemöldökök fölött, plátói tisztaságú homlok emelkedik. Állkapcsának kemény vonaláról hinnéd, hogy végigrágtá a sanyaruság kenyerét, hogy mindenben túl van és mindenre rájött, de ha szeme egy pillanatnyi érdeklődésben kifárad, akkor egy gyermeki szüz naivitását látod magad felé ragyogni. Csigákban hátraomló szőke haja pedig magán hordja egy tengerből kibukkant vízi lény üde barbárságát. Az egész arcz pedig, a koponyának nagy ivével és a profil markáns vonalával olyan bánatos és szelid, mint amilyen csak egy árva ifju arcza lehet.

Reggel, mikor felébred és elkövetkezendő napjára gondol, felsóhajt: tudom, hogy csak taposómalom. Ezzel a mottóval indul neki napi munkájának, mely vágyainak, céljainak szétmorzsolása és eltemetése. De mégis vállalja mindezt, mert — óh tragikum — fiatal korában a morállal és az altruizmussal találkozott, akik melléje szegődtek és mint két ragaszkodó utitárs, minden lépésénél vele vannak. És nála, akinél minden ideológia, a morál az egyetlen realitás, ennek a nyomasztóan lesújtó valóságnak a batyuját hordozza egész életén át. Még a szerelmei baldachinjába is belehasít ennek a kegyetlen istennek éles töre és nem engedi, hogy megmámorosodjék. A legsötétebb szemü és legzengőbb hangú nők mellől is elragadja a meditációk keserű világába.

Senki sem érzi jobban a világgal való közösséget, mint ő, akivel a világ semmi közösséget nem vállal és ő neki, aki igen kevéseknek okoz skrupulust, az egész élet számtalan és talán fölösleges skrupulusokat jelent. Saját magából nézi a dolgokat és alapvető könyveire támaszkodik. Mint egy gránittalapzaton, úgy áll Dosztojevskij Félkegyelműjének morálján, Kant után Weinigert tartja a legnagyobb gondolkodónak és erősen hiszi, hogy a legtökéletesebb biológiai világnézetet Felix le Dantec adja. Szereti Bergson, aki a határokon le tudja vetni magáról az objektivitás bilincseit és Windelbandot, ki mint szorgalmas méh hordozta kap-

tárba a filozófia eredményeit, hogy egyéni izü mézzé sűrítse. Áhitattal nézi az epikureus-trancest, akit sohasem fog tudni megközelíteni és megdöbben Zarathustra prófétáló bátorságán. Nagyon fáj neki az emberek élete. A mások erőiből, gyönyörűségeiből és gazdagságaiból nem jut neki semmi. A sok »szép és szent minden« mind másé. De ha valaki nyomorult és ostoba, korlátolt és buta, rágalmozó és cselszövő, az fáj neki és elszomorítja. Mintha neki kellene meginnia az emberi tévedések, ocsmányságok és alantas gyarlóságok keserű levét. Gyötrelmet okoznak neki mások, saját maga pedig kételkedést okoz. Nem tud hinni az erejében és bizonyos abban, hogy saját magát sohasem ismerheti meg. Igazat ad Schopenhauernek, ki mondja, hogy a lélek a leg-ravaszabb erőfeszítéssel azon van, hogy becsapjon bennünket. Az élet ismeretlen és rejtett összefüggéseit kutatja, az emberi értékelések okát fürkészi, közben pedig megdönti az energia megmaradásának elvét. Néha pedig úgy érzi, hogy teljes világfelfordulás közepette volna a legboldogabb és felragyog az arcza, ha forradalmi hírek száguldoznak Európán keresztül.

Végül azonban mégis csak csöndesen marad és méregerős feketekávéja fölé hajolva cigarettája füstjébe bámul, mintha ott kavarná a sok szépség, amit életéből feláldozott. Mert az árva ifju tragikuma az, hogy nem gondolkodó és elmélkedő, hanem művész. Sokszor felvetődik benne a kérdés: vajjon minden tudatosságnál és magasabbrendűségénél nem ér-e többet egy szép részegség, egy zengő érzés, egy eszenciális finomságú hangulat. Mert szépek és nagyok és mélyek a dolgok, de égy, alkonyat is szép, egy csillag is szép és egy asszony is szép.

Szereti a csöndet. »A méhek csak sötétben dolgoznak, a gondolat csak csöndben dolgozik, és az erény titokban...« Ebben a termékenyítő és szent csöndben ébred a művészet is. Az árva ifju ilyenkor néhány percze hazaérkezik. Csontos ujjai alatt feljajdul az ebédli zongorája. Láncz, láncz, eszterláncz — zengik a hurok, mert gyermekeket lát most a bánatos komponista, akik füzérbe fogódzva keringenek át az életen. Majd hullámok csapódnak a móló kőpartjához, lázad és vonaglik a tenger, majd megszelidülve néma morajjal lelankad. Különös indulók riadnak, melyek a közepükön kezdődnek, majd vadászatok nyargaló ritmusa tombol, felzug a Waldstein-szonáta, Franc Cézár d-moll szimfóniájából a világ legszomorubb motivuma árad. Zeng az Appassionata, a Götterdämmerungból érczesen zudul az istenek minden nagyszerűsége. Ez a kiengesztelődés pillanata, az árva ifju egynapi küzdelem után újból eljutott saját magához. Ilyenkor nagyon komoly és meghatott az arcza, néha énekel mély baritonján egy ösről szóló bánatos románct, mely úgy emelkedik, mint a c-moll skála és úgy kószál, mint az októberi fuvalom.

De ilyenkor már éjszaka van és az árva ifjuban újból felbukkan az élet céltalansága. Holnap újból kezdődik, gondolja tompán és fájdalommal érzi, hogy olyan reménytelenek és céltalank a földi utak. Ezer-

felé visznek, összegobozódnak, mint a gordiusi csomó, szétsugároznak, mint a pókháló. Annyi mindent kellene csinálni és oly keveset lehet. Sulyok nehezdednek az ember mellére, vállra, hátára és ő úgy viszi a terhet, mint bánatos teve a sivatagban. Egy nap verejtéke, küzdelme, töprengése hiábavaló volt. Az emberek változatlanok, a világ tovább folyik mellette, háboru van. Az árva ifju most nem lázong, hanem sóhajt. Bánatos rezignáltsággal nyugalomra tér. Arcza most nagyon nyugodt és méltóságteljes. Mintha azon tündönnék, hogy talán mégis igaz a bibliai mondás: az ifjuság és a hajnal hiábavalóság.

Csatlós Máthé.

INNEN-ONNAN.

= **Sakk.** Kassán nemzetközi sakkverseny van. Komoly fejek sötétlenek, fényes homlokok világitanak a kockás sakktáblán. A publikum lélekzetét visszafojtva figyel, a jelzőóra nyugodtan méri az időt, talán kockákra, amint az asztal mintáit látja. Vezércsel, mondják, vagy inkább gondolják a nézők. És messze, a frontokon, vezérek cseleznek az ellenség élete ellen. Huszárijáték kezdődik. És messze, rohanó huszárok vágtnak a géppuska tüzebe. Királycsel folytatódik. És messze, vérző népek fölött koronás fők bogozzák a történelem emberronsos csomóit. Egy másik asztalnál centrumtámadás. És messze, ágyuk látványában agyvelők freccsennek szét és sziveket dajkáló mellek horpadnak össze. Tik... tak... ketyeg az óra. Az idő valóban a sakktábla kockáira van osztva. Népek, eleven emberek állanak és hullanak. Nemzetközi sakkversenyt játszik az Idő.

* * *

= **Nyaralás.** A bajorországi fürdőbelyek őslakói nem viseltetnek valami nagy rokonszenvvel a körükbe érkező fürdővendégek iránt. Most például Wein'eld község lakossága unta meg a konkurencziát, melyet a szomszéd fürdőcske üdülői okoztak neki a gyomorellátás terén. Szervekedtek, gyűlést tartottak, körülhordozták a véres kardot és megrohanták a fürdőt. Gyorsan kifejlődött a támadók és megtámadottak frontja, elhangzottak a csatakiáltások, s megtörtént az összeütközés. Nem Foch rendezte a támadást, s nem Hindenburg irta elő a visszavonulást, de azért annak rendje és módja szerint folyt le a kézitusa. Két vendéget félholtra vertek. Vagyis a müncheni jelentés szerint haláleset nem történt. Ez azonban téves beállítás. A mai idők megkivánják, hogy halottról is szóljon a hír. Tessék ezért czeruzát venni, s a megnyugvás kedvéért utánunk számítani: két félholt = egy egész halott.

* * *

^ **Siófoki csendélet.** Már régen nélkülöztük a háborus híreket a lapokban. Csönd és béke honol a világban és csak a muzsák csevegnek, jelölnek annak, hogy a fegyverzaj régen elült. A szívünk szinte repesett egy tisztességes, komoly háborúért, amely eltespedt vérünket mozgásba hozza. Mert offenzíva nélkül mit ér az élet? Az ember beles ürkül az egyformaságba. Az összes ellenséges hatalmak, már azt sem tudjuk mikor, unalmas békét kötöttek, mintha csak álmodtuk volna a véres világfelfordulást. Élünk nyugodt, zavartalan, meglegedés-

ben, vajas kiflit aprítottunk reggeli kávénkba és négyfélres vizes zsömlével játszottunk golyócskát. És most megint kitört a háboru. A legveszedelmesebb, mert legekspcncáltabb fronton, a siófoki strandon dördült el az első ágyulövés: elcsattant az ágyulövésnek is beillő tekintélyes pofon. Most már végérvényesen befellegzett nekünk. A háboru természetrajza az, hogy ágyulövésre ágyulövés jön és egyik pofon követi a másikat. Ez esetben egy pinczér kapta meg az első offenzív pofont egy siófoki harcostól, mielőtt defenzív állásba helyezkedett volna. Nem esett el, feltápáskodott. Ahogy a pinczerek mindig feltápáskodnak még akkor is, ha el nem estek. Most következik a viszontpofleves, bo'cs számlák alakjában, ettől a levestől majd a vendégek fognak hanyattvágódni.

* * *

= **D'Annunzio.** Hiába minden, le kell vennünk előtte a kalapot. Addig beszélt, addig szavalt, addig hársogott, addig tüzelt, amíg a sok szó gázzá és gőzzé vált alatta s magával ragadta repülőgépjén. Megigérte, hogy eljön Bécsbe, s megtartotta a szavát. A nyolcz repülőgép elsőjén nyargalt, ő volt a vezér, a légi őrnagy, ő adta meg a jelt repülőársainak a röpivek leszórására. A levegő ura volt, a képzelet birodalmáé, ahova ezideig szárnyas szavakon repült csak. Addig dobálózott a szavakkal, amíg a szó felvitte a felhők fölé, a Szent István-templom tornya fölé, a Schönbrunn fölé. Tagadhatatlan, szép volt, stílusos volt, hátborzongatóan meglepő volt. Csak az a fogalmazvány más lett volna! Mert igaz ugyan, hogy bombát nem hoztak magukkal, de a légi látogatás mégis így lesz megörökítve a történelemben: Bombas-támadás Bécs ellen.

* * *

^ **Az ördög.** Nem kell falra festeni az ördögöt. Az ördög már meg is jelent. Itt van, nem is itt, hanem Németországban. Egyenesen a pokolból jött kénkőves vonaton, kék és sárga lángokat lövelve orrlükaiból. Az ördög. Husból és vérből való. Nem bibliai fantázia szülte vagy írói játék teremtette, az ördögnek kegyeskedett egész fenkolt nagyságában és méltóságában megjelenni. Éppen Németországot válsztotta székhelyéül, nem Angolországot, még véletlenül sem. Csak azt csodáljuk, hogy nem jött el Magyarországra, mert itt találkozhatott volna rokonaival, a vörös ördögökkel. De úgy látszik, nem kedveli a rokoni kapcsolatokat. A rezidenciáját Berlinben restauráltatta, finoman, uriasan elhelyezkedett, mint egy hadimilliomos. Érdekes bácsi lehet az az ördög és sajnáljuk, hogy még eddig nem volt szerencsénk hozzá. Nem láttuk piros nyelvét, sem fekete farkát, a sárga fogait sem. De van egy ember, aki látta. Nem is ember, egy angyal, egy angol angyal, Kipling mester, angol és író egy személyben. Akkor találkozott az ördöggel, mikor utazása közben a londoni állomást érintette. Talán már az indiai dzsungelben is barátkozott vele. De most megharagudott rá, miért telepedett le Németországban? Most azt mondja: »Ki kell üznünk az ördögöt Németországból.« De hová? Talán Flandriába? Vagy éppen Calaisbe? Akkor elviszi az ördög a nyugati frontot az amerikaiakkal együtt és... velük együtt az egész angol dicsőséget.

* * *

^ **Az orosz fogoly.** Wichnovsky Salamon orosz katona ott küzdött valahol a galicziai fronton és egy kemény ütközet után magyar hadifogságba esett. A szegény Salamon Szabadkára került, a magyar barbárok közé. Hogy élt, hogy nem élt, a jó isten tudja, aki maga a Gondviselés és árva rabok sorsát intézi. Nem lehetett valami finom dolga, mert hát még elkép-

IRODALOM.

Andor.

(Molnár Ferencz regénye. — Az Athenaeum kiadása.)

zelésnek is valami szörnyű, milyen sors éri a gyámoltalan ruszkit, aki a vörös ördögök hazájába kerül? A jó istenen kívül a nagy nyugati kulturnépek tudnának fölvilágosítással szolgálni, mire képesek a magyar rabtartók, akik egy ilyen foglyot körmeik közé kaparintanak. Főlnegyelik elevenen és kiszégezik, mint a denevért a barlangjuk falára, ahogy azt angol-francia illusztrált újságok művészeikkel olyan szépen és fantasztikusan nem egyszer megrajzoltatták. Most Wichnovsky Salamon orosz fogoly, miután már darabokra tépték, bucsut mondott Szabadkának és nem sajnált egy nyilatkozatot sem a szabadkaiktól. A helyi újság »Nyilttér« rovatában köszönte meg hálásan a magyar vendégszeretetet, melynek emlékét forró szívében megőrzi az idők végezetéig. Így, a derék Salamon. Egy orosz fogoly-fecske még nem csinál nyarat, mondanák a leleményes ántántújságok, ha erről a nyilatkozatról értesülnének. De hát itt nem is a nyárról, hanem a fogoly fecskéről van szó: valahogy olyanképpen, hogy a magyar barbár nem utazik sem a háborúra, sem az ellenséges fecskékre, ellentétben a nagy kulturnemzetekkel, akik még a fecskét is leparittyáznák, ha véletlenül megtudnák, hogy nem angol-francia fészekben látta meg a napvilágot.

* * *

= **Hadi zene.** Amerika nemcsak hadsereget és municziót szállít az-európai frontra, hanem hangszereket is. Még pedig nem holmi közönséges szájharmonikákat és fűzfán füttyülő altiszteknek való sipokat, hanem zongorát. De nem holmi közönséges, lustán terpeszkedő, nehezen mozgatható billentyűszekrényt, hanem kerekeken szállítható, lovak által vontatható zongoraóriást. Zongoradreadnoughtot. Az amerikai katonák ugyanis szomjazzák, éheznek, emésztik a zenét. Ezért hozzájuk móltó hangszerről kellett gondoskodni. A harctéri zongora pedálját bizonyára gránátokkal lövik le, amikor pianissimót írnak elő a hangjegyek, s a zongorista szuronyrohammal üti le billentyűit. De van is lelkesedés. A hajók izgatottan tánczolnak a habokon s mohón hozzák a napi tizezer harcost. S ez mind a koncertre jön. Amely azonban még nem teljes, mert épp most keresik hozzá a kétfenekű dobót.

* * *

= **Koporsószeg.** Nálunk fából vasvitézek merednek egyes tereken, hogy a beléjük vert szegek ára egy jótékony alap czreseit gyarapítsa. Amerikában nem vitézeket állítanak a placczra, hanem fakoporsót. Vilmos császár koporsójának kinevezett siri szekrényt. Minden amerikai polgár kötelességének tartja, hogy legalább egy szeget verjen be ebbe a koporsóba. És ez nem az amerikai vurstliban történik, nem a lebuajok borgözös levegőjében, nem a lövészárkok demokrata hangulatában. Newyorkban pihen ez a koporsó és fehérkeztyűs dámák, czilinderes urak állnak körülötte, intelligens fun rátorok. A szeg beverésekor fenyegetések és átkok dörögnek, gunyos sziporkák hangzanak. A gyűlölt császártól senki sem sajnál egy fekete szót. A császár azonban él. Nem hagyja magát eltemetni, s bizonyára nincs más vágya, mint hogy amíg él, gyászruhát viseljenek miatta az amerikaiak.

Pannónia-szálloda

Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Sainkhoz mellett.

Egy száználmas és szomorú szenvedély regénye, olyan szenvedélyé, amelyben elcsöndesedik, elfullad minden, mint az őszi ködben vagy a félhomályban a csodálatosan egybeolvadó házak sora. Egy huszonnégy éves pesti fiú regénye, akinek jókedvűnek és pompás tréfájúnak kellene lenni, de ehelyett érző szíve egyetlen szenvedélyével hol türelmetlenül, hol csendes megalkuvással néz szembe életével, tehetetlen próbálkozásokkal fárasztja, öregíti magát, ámitást, önmagában való kielégítést keres, keserves természetének ideges elhatározásaival a halállal is szembe néz, s gyönyörű reményei, próbálkozásai, szép tehetségei végén, amikor már kívánattalan lesz és maga mond le mindenről, elmegy még egyszer megkeresni azokat a házakat, amelyekben boldog és boldogtalan volt, de nem talált közülök egyet sem a városra boruló őszi párázásban, így bucsu nélkül szíven lövi magát. Ez Molnár Ferencz új regényének külső kerete, ez Aradi Andor látható életének szigorú és fanyarul tömő története, de ennyivel nem szabad megelégednünk. Meg kell figyelni az ó mélabus, álomszerű hangulatait, melanchóliás gyötrődéseit, amivel egyszerre csak a múltunkba lát s mindazt, ami sötétben és zavarosan is szép és boldogtalan, élénk fordítja, hogy összeszorítsa szívünket. Mert magunkra kell ismernünk Andorban, szenvedélyes nagy szerelmében, amelylyel élete boldog és jóleső céljaitól teljesen félrekanyarodott Turnovszky Elláért, aki csinos volt, leányosságában is egy kicsit asszonyos. És amikor »elvégeztetett«, amikor lemondott róla, lehuny szemeivel is csak az ő arcát látta s csodálta mélyen, szeliden, feljajduló szíve minden vérző, elölt vágyával, és hiába menekült előre lüktető fejjel remegő csöndbe, a Városliget mellé, a Margitsziget őszi szépségébe, elgyötört lélekkel mulatókba, a játékasztalok mellé, Ella vele ment, szeme tétován csak őt leste, nehéz álmok után, félős éjszakákban. Hiába is jöttek mások, Olga, a szép, a méltóságteljes, Csirke, az okos kis tánczosnő: Ella iránti szerelme felszakadt benne, nagy érzelmességgel, valami rajongó és tiszta, de jóleső fájdalommal. Utána megy, a ragyogó nyárba, az Adriára, lopózva, bujva lesi, féltékeny lesz reá, sajnálja az urát, akit Ella megcsal — és örök, nyomorult testvéri érzésével a visszautasított szerelmes a kinlódó embert látja benne. Visszautazik Pestre, lankadtan, idegenül s egy kábult nyári estén meglátogatja elhalt szülei öreg cselédjét, Julit, a Kender-utcában.

Ha mindeddig Molnár Ferencz regényéből értékes egyéniségének oly kifelé ragyogását láttuk csak meg, aki művészetében ha új irányt nem is mutat, új értékeket nem is ad, de befelé a mélységesen boldogtalan, önváddal teli ember pontos lelkirajzát adja, akkor itt, regénye utolsó százhusz oldalánál meg kell állanunk. Mert itt lesz lírikussá, ereje és mélysége izzó poétájává, emberszeretővé, ahová csak akkor jutnak el a kiváltságosak, ha földi és köznapi elemekből formálódott művészetüket a világnézésnek olyan őszi derüje aranyozza be, amely páratlanul fasciáló s titokzatosan vonzó erejével nem csupán fájdalmakra, hanem emberi és művészi fájdalmakra mutat. Nem mind mély és nagy az, ami ebben a regényben történik s ez a csüggedtség, ez a bátortalanság a mindennapi életben talán nincs is így és főképpen nincsen úgy, ahogy az utolsó százhusz oldalon történik, de talán éppen ez a mélységes, a kimondhatatlan bája és ingere a regénynek, ez az, ami annyira fölbe teszi regénye első ötszáz oldalának és egyéb műveinek, még a Liliomnak is, amelylyel pedig a Kender-utcai jelenet és annak következménye erős rokonságot tartanak. Mintha

álmom vegyülne a valóságba, holott mindennapi, földi dolgokról beszélnek, de egy mesebeli lényen, Mariskán keresztül, akiből titok száll felénk, valami homályosság, valami, ami nem is földi érzék. S ott, a Kender-utczában, távoli, ritka, fénylő levegőrétegek felé tör a művész és lelkének, szívének minden dobbanása csodásan, fénylőn szakad fel a maga valóságával, józanságával és egyszerűségével. Már nincsenek banális helyzetek, banális melankóliák, amelyek összekeverődtek a Margitsziget őszi esőjével, itt már csak a visszatartottságtól könnybe lábadt szemek borulnak Andor sorsa fölé, valami tiszta mámor szállja meg az olvasót a végleges nyugodtság előérzetével. Megint szanatórium, ahová Mariska a vizionárius úgy megy el, mintha örökké tartó, magányos uton menne, végnélküli, letarolt földeken át, a ködben, egy bucsujáráhely felé. S amik eszébe jutnak Andornak, a fehér ágyon, alkonyati lázban: budai kis utcza, apja, anyja, a régi állóóra, késői hazamenések a budai hídfőnél, tavaszi hajnalokban, kis garszonlakása a Lendvay-utczában, Ella és mindig csak Ella, halvány, szőke szépségével, fekete bársonyruhájával, friss érzések, amelyekről lemaradt, karrier, udvari tanácsosság, automobil, gazdag, finom fiatal feleség — Kubényi Sándor szurásával mellében, az így visszaidézve a Kender-utcza szüri, erő látásában, végzetesen igazul csap le reánk.

Író és költő tragikusan szervül ebben a regényben. Gondolatok, amelyeknek az embert kellene életté formálniok, egyéni élményekké, furcsa álmódosításokká olvadnak. Gondolatok borulnak fel és elhamvadnak, ellobognak a végzetes szerelemben. Összeszorul a szívünk. Hát miért mindez?

Mert ez a fiatalság élete? Nem! Csak a fiatalok tragédiája, a célítalan, a tervnélküli félremagyarázhatatlan és megma yarázhatatlan életek sorsa s vannak emberek, akiknek számára ez rendeltetés, boldogság és akik a lelki tragédiát így is szokták nevezni.

Andor meghalt. S ahol megszűntek a tettek, ott vége a pszichológiának is. De ezzel a halállal sok minden nyitva maradt, sok kérdésre nincs felelet s nem lehet végnek látni boldogtalansága végét.

De a regény szép és ha értékelni kell — Molnár Ferencz itt is megfigyelései gazdag és szimbolikus felkészültségű szertárával dolgozott. K használta lírikus énje minden különös sajátosságát, minden finom rezdülését, egyszerre volt cinikus és fájdalmas, szomorú bolond és bizarr Pesthez és mindannyiunkhoz, akiket az erős impressziók hódításával, az itt-ott kiszabaduló, emberien mély, őszinte zokogásával a legőlelkezőbben adott vissza. S mindezek ellenére sem klasszikus s az Andor még sem a magyar »Éducation sentimentale«, mint azt egy németül író magyar kritikusa első felhevülésében felfedezte, mert Andor nem Frédéric Moreau, Ella nem Mme Arnoux, s M Inár Ferencz — nem Flaubert.

Kázmér Ernő.

Andrejev Leonid elbeszélései. Andrejev Leonid azon a csapáson halad, amelyen Dosztojevszki elindult: a pszichológiai regény útján. Lélekrajzai és megfigyelései talán nem oly tökéletesek mint a Raszkolnyikov írójáé, de megkapóan, ujszerűen frissek, érdekesen színesek és rokonszenvesen eredetiek. Mindkét hosszabb elbeszélése, mely legutóbb magyarul megjelent, finom, mesterei alkotás. Az egyiknek címe: *Rilakov Pál és a nők* (ugyanaz Köd címmel már régebben megjelent) és egy ifjú zavaros, félszeg, megrendítő tragédiáját tárgyalja. Az átmeneti kor minden átka, minden sebező szegletessége, az érzések tétova kuszasága, a hangulatok végzetesen mély hullámlása finom részletességgel, friss észrevezésekkel, tarka, olykor bizarr hasonlatképekkel — kitűnő lélekrajzot és kiváltságosan élvezetes olvasmányt ad. A kormányzóban egy becsületos tábornok indul végzete felé. A háttér: az 1905-ös véres, orosz

csemények, a nép éhez, a munkások nem dolgoznak, a tüntető tömeg zugolódik, majd köveket dobál és a kormányzó megadja a jelt a sortüzre. Ez a sortüz indítja el a végzetet, mely lassan befészkel magát a köztudatba, a kormányzó lelkébe, mint valami természetes, megváltozhatatlan esemény, mely lomhán, de biztosan, feltartóztatlanul halad a megvalósulás felé úgy, hogy a gyilkos merénylet már senkit sem lep meg, a kormányzót legkevésbé. Az előtérben a kormányzó tábornok lelki élete áll, az őszülő férfiú érzés- és gondolatvilága, mely annyira emberi, annyira tárgyilagos, hogy nem részvétet kelt, hanem megértést. Az előbbi elbeszélés *Pajzs* Elemér színes fordítása és a Tevan-könyvtár egyik füzeté. A kormányzót *Várnai* Dániel ültette át magyarra hűen, gondosan a rokonszenvesen elinduló »Világosság könyvtár«-ban.

HETI POSTA.

Költészet és orvostudomány. Mult heti krónikánkba a cikkirő hibáján kívül tévedések csuszta be. Üldöztetéses és önvádlatos téves eszmék helyett üldözési, illetve önvádoló *mánia* került. Minthogy a mánia kóros cselekvési hajlammal, szertelenségekkel, emelkedett hangulattal, gondolatzökéssel jellemzett különálló elmekezőforma, melynek keretében téves eszmék nem fordulnak elő, ezért a becsusztott tévedések félreértést, illetve értelmetlenséget okozhattak.

Repül a fantázia. Hozzánk is berepült, de mi kirepítettük. **Tintoretto.** A verse tényleg elcsuszott, Ön azonban végérvényesen lecsusztott a szemünkben. Ha van jó könyöke, még fölkapaszkozhatik, de ne a mi hátunkat használja lépőcsőnek.

Dalai láma. Nem, nem felejtettük el a novelláját, nagyon is jól emlékszünk rá, éppen ez a hiba.

Első dal. Nálunk az utolsó, a legeslegutolsó!

Romantika. A borzas frizurájú vad zseniket nem sziveljük. Amilyen borzas a költő, olyan fésületlenek a költeményei. Forduljon a pesti futuristákhoz.

G. A. O. Budapest. Egy-egy szépen csendülő sora kellemesen hat, de a többi lerontja a hatást. Tehetségében nem kételkedünk, de több önfegyelemre van szüksége. Most még nem barátokozunk.

Egyedül. Szép és meleg lira, de a hangszerelés kezdetleges és a nemes tartalom elsikkad a forma tökéletlenségében.

Nem közzölhető: Sashegyi emlék. Hideg reggelek. A szolgáló. Caritas. Bodorfüst. Bün. Ignác a boltban. Huszárbravur.

Kiadótulajdonos és főszerkesztő: KISS JÓZSEF.

Felelős szerkesztő: RÓZSA MIKLÓS.

A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság természetközösei a nyári hónapokban négyszer indulnak a régi hírvű *Római fürdőhöz*, mely az aquincumi romok szomszédságában terül el; a szépséges *Leányfalura*, az írők és művészek kedvelt üdülőhelyére, a történelmi idők emlékeivel itatott *Visegrádra* s onnan tovább *Nagyamvosra*, a *Gizellatelepre* és a Duna hajlásában oly csodaszép látnivalót nyújtó dömösi vidékre. Az indulás a pesti oldalon az Eötvös-téri, a budai oldalon a Pálffy-téri kikötőben történik. A menetdíjakat a társaság olcsóra szabta és a nyaraló közönség kényelmére mérsékelt árú jegyfüzeteket is bocsát ki. Csoportos iskolai kirándulók *köznapokon* 50%-os menetkedvezményben részesülnek. A kirándulójajokon vendéglő van. Naponként közlekednek a hajók Budapestről *Ercsibe* és Szigetujfaluba és vissza. Ugyancsak a társaság tartja fenn a budapesti helyi hajójáratokat is, melyek ideiglenesen Vigadó-tér, Batthyány-tér, Alsó-Margitsziget és Felső-Margitsziget állomások között kora reggeltől késő estig 40 perccenként közlekednek. Ez évi január 1-től a budapesti átkelési járatokat szintén a társaság látja el és igyekszik a fokozottabb igényeket minden irányban kielégíteni. Ebből a célból új típusú csavargőzősök épülnek s a társaság, hogy a kiránduló közönségnek a kényelem iránt táplált minden jogos igényét kielégítse, a hajójáratok állomásain díszes váróhelyiségeket épített. Ismertető kalauzt a társaság igazgatósága (Budapest, V., Mária Valéria-utcza 11.) díjmentesen bocsát rendelkezésre.

Rizskeményítő- pótló

Mintaküldemény 5 korona
10 csomag ára bérmentve

Gross Antal Budapest, József-körut 23. sz.
Félemelet 1 ajtó.

Emésztést elősegítő
nyálkoidó
savközsóbőltő

**MATTONI
GISSHÜBLER**
TISZTA TERMÉSZETES ALKALIS
SAVANYUVÍZÉ.

VEÉR IMRE
könyve
II. kötet

LYGEIA

megjelenik
augusztus
20-án.

Első kötet 3-ik kiadás ... 6 K
Második kötet első kiadás 8 K
Két kötet ... .. 12 K

Hirdetmény.

Az államkinostár tulajdonát képező gyógyfürdők közül a
folyó évben a következő gyógyfürdők az alábbi időpontokban
állanak a fürdőközönség rendelkezésére:

Herkulesfürdő, kónes és sósfürdő (Krassó-Szörény vm.)
május 1-től szeptember 30-ig. Főidény: július—augusztus.
Egyes szállók egész évben nyitva.

Vizakna, sósgyógyfürdő (Alsó-Fehér vm.) május 15-től
szeptember 15-éig. Főidény: június 16-tól augusztus 15-éig.

Fenyőháza, havasalji gyógyhely és nyaralótelep (Liptó
vm.) május 16-tól szeptember végéig. Főidény: július—augusztus.

Tátralomnicz, magaslati gyógyhely és nyaralótelep
(Szepes vm.) május 25-től szeptember végéig.

Szentiványi Csorba-tó, magaslati gyógyhely (Liptó
vm.) május 25-től szeptember végéig.

Zárva maradnak további intézkedésig a következő
állami fürdők:

Koronahegyfürdő, kónes gyógyfürdő (Szepes vm.).

Ránkfürdő, gyógyfürdő (Abauj-Torna vm.).

Radnaborberek, fürdő (Beszterce-Naszód vm.).

A megnyitott állami fürdőkben csakis *pensiorendszer*
szerint lehet étkezni, melynek ára hivatalból lehetőleg mér-
sékeltlen lesz megállapítva.

Bővőbb *felvilágosítást* nyújtanak Herkulesfürdőre nézve
az ottani m. kir. fürdőigazgatóság, Vizaknára és Fenyőházára
nézve az illető m. kir. fürdőfelügyelőségek, Tátralomniczra és
Szentiványi Csorba-tóra nézve az ottani fürdőigazgatóságok.

Budapest, 1918 május hó.

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

A legcélszerűbb alkalmi ajándékkönyv

Kiss József Háborus versei

Ára 3 korona

Kapható minden könyvkereskedésben és A Hét ki-
adóhivatalában Budapest, VIII., Népszínház-u. 22.

Kiss József: *Avar*

czimü legújabb verseskötele

Ára 5 korona.

Posta és ajánlási díj 60 fill.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában Népszínház-u. 22.

A HÉT 1912-1917

teljes évfolyamai
még néhány példányban
kaphatók és megrendelhetők évfolyamonként
postadíj és csomagolással
együtt 20 koronáért

A HÉT kiadóhivatalában Budapest, VIII. ker.,
Népszínház-utca 22

LOHR MÁRIA

(KRONFUSZ)

A főváros első és legrégebb csipketisztító,
vegytisztító és kecmefestő gyári intézete

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-utca 85.

FIÓKOK: II., Fő-utca 27. IV., Eskü-ut 6. IV., Kecskeméti-
utca 14. V., Harminczad-utca 4. VI., Teréz-körut 39.
VI., Andrásy-ut 16. VIII., József-körut 2.

MEGJELENT

KISS JENŐ SÁNDOR

A GÉP

czimü novellás kötete. Ára 4 kor. 80 fill.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában VIII., Népszínház-u. 22.

"STANDARD" ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Alapított 1825. Edinburghban,
Angolhon. :: Magyarországi fiók:
Budapest, IV. kerület, Kossuth
Lajos utca 4. (Standard-palota.)

Évi bevétel.....	37.311.850 korona
Kluttal nyereményrészek	196.080,000 "
Vagyon	309.381,515 "
Halálesetek folytán kifizetve	691.878,000 "

A Standard-kötvények nevezetesebb előnyei:

Kétségtelen biztonság. Alacsony díjak. Szabad
világkötvények. :: Kötvények érvénybentartása
díjfizetések elmulasztásánál. :: Tőkésítés és
előre megállapított visszaváltási érték. :: Meg-
támadhatatlanság. :: Feltétlen fizetés öngyilkos-
ság esetében egyévi fennállás után. :: Szabad
háborúbiztosítás népfőikélok részére. :: Díj-
táblázatok kívánatra küldetnek.